

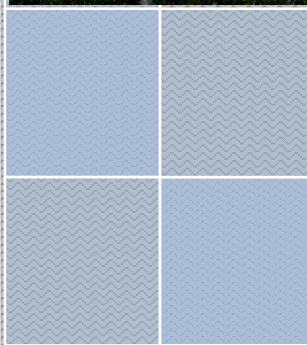

แผนแม่บท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) มุ่งเน้นการสนองพระราชดำริที่ทรงพระราชทานไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ยังไม่ได้ดำเนินการครบถ้วนสมบูรณ์ และให้ความสำคัญการนำผลสำเร็จของการศึกษา ทดลอง วิจัย ไปขยายผลให้เกิดประโยชน์เป็นรูปธรรม รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ จัดทำแผนแม่บทเพื่อเป็นเครื่องมือแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

จากการประเมินสถานการณ์การพัฒนาและวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT) ทั้งปัจจัยแวดล้อมภายนอกและปัจจัยแวดล้อมภายใน จึงกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ดังนี้

วิสัยทัศน์ เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริ ในการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวอย่างยั่งยืนของประเทศ

พันธกิจ สอนพระราชดำริในส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย การพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาตามแนวพระราชดำริ ประสานการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างบูรณาการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่งานขยายผลในพื้นที่ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย เป็นพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๑,๗๔๐ ไร่ พื้นที่หมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ฯ ๑๓ หมู่บ้าน พื้นที่ศูนย์สาขา ๔ โครงการ พื้นที่ที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้ศูนย์พิกุลทองฯ เข้าไปดำเนินการ

ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย เกษตรกรในพื้นที่ดินเปรี้ยวของงานขยายผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตรกร ประชาชน เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ๔ ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. **ยุทธศาสตร์การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ** มุ่งเน้นการดำเนินงานสนองพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ในเรื่องการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาให้ครบถ้วนและถูกต้อง ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาในเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้มากขึ้น โดยจะต้องมีการค้นคว้าวิจัยที่เรียบง่าย ประหยัด มีความสอดคล้องตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถนำผลที่ได้ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ สามารถรู้เห็นและสัมผัสได้ในลักษณะ “พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต”

๒. **ยุทธศาสตร์การขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนา** ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขยายผลด้านต่างๆเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายผลในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศึกษาและพัฒนา รวมทั้งจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้มีการขยายผลทั้งในพื้นที่เป้าหมายเดิม และพื้นที่ที่มีพระราชดำริเพิ่มเติมให้ดำเนินการ โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่บ้านยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

๓. **ยุทธศาสตร์การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เน้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง รวมทั้งจำเป็นต้องมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานให้ครบถ้วน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรมีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขสถานการณ์ที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ มุ่งเน้นให้การดำเนินงานการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นไปอย่างครบถ้วน และถูกต้อง จำเป็นต้องยึดแนวพระราชดำริ และปฏิบัติตนตามรอยพระยุคลบาท จึงต้องมีการปรับปรุงกลไกการดำเนินงาน ระบบข้อมูล ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนและทันสมัย โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบการติดตามการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานและผู้ประสานงาน เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะบูรณาการอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ราษฎรและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ จะต้องทำให้ทุกหน่วยงานยอมรับ แนวทาง แผนงาน โครงการ และพร้อมที่จะนำแนวทางนั้นไปดำเนินการได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งศูนย์ศึกษาฯ ดำเนินการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน และคณะปฏิบัติการในพื้นที่ ตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการ ใช้มุมมองการแก้ไขปัญหาจากหลาย ๆ ด้านมาใช้ในการบริหารจัดการ

คำนำ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบันเข้าสู่ปีที่ ๓๐ โดยยึดแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานไว้เป็นแนวทางปฏิบัติงาน ทั้งการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง การนำผลการศึกษาไปขยายผลพัฒนา ตลอดจนการจัดทำ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาต่าง ๆ หลากหลายสาขา รวมถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนของประชาชนทุกหมู่เหล่า และแสดงถึงพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่าน รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีมากมายนานัปการ ในการวางรากฐานการพัฒนาเพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เกษตรกรผู้ยากไร้ซึ่งขาดโอกาสทางสังคม

การจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) นี้ ได้จัดทำขึ้นร่วมกัน โดยการระดมความคิดเห็นจากหน่วยต่าง ๆ ที่ร่วมดำเนินงานทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดจนนำข้อคิดเห็น ความต้องการจากผู้นำท้องถิ่น เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอย่างแท้จริง และเป็นการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

แผนแม่บทฉบับที่ ๗ เป็นแผนชั้นนำโดยได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการระยะ ๕ ปี (๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้ ในแผนแม่บทยังกำหนดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีด้วย ซึ่งแนวทางในการดำเนินการลักษณะนี้ จะก่อให้เกิดความยืดหยุ่นง่ายต่อการปรับแผนให้บรรลุสู่เป้าหมายได้ดีขึ้น ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับเป้าหมายและปรับกระบวนการทำงานได้ตลอดเวลา สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดได้ดียิ่งขึ้น การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ในช่วงต่อไป จึงเป็นการปรับกลยุทธ์ให้การดำเนินงานสนองพระราชดำริเป็นไปอย่างครบถ้วนถูกต้อง แล้วนำไปขยายผลการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นกรอบในการประสานความร่วมมือร่วมใจที่จะพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ที่มีประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการทุกคน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

คำนำ

สารบัญ

๑. กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท	๑
๒. พระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๕๔)	๒
๓. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	๓๖
๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของวิสัยทัศน์	๓๘
๕. ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด	๔๐
๖. การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ	๔๕
ภาคผนวก ก. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	

๑. กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวความคิดที่สำคัญคือ “ศูนย์ศึกษาและพัฒนา” (Research & Development) และนำผลการศึกษาที่ประสบความสำเร็จมาเป็น “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ในลักษณะ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” สำหรับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากของจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะ “รวมศูนย์” ในการประสานความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชน และเป็น “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” ที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้เบ็ดเสร็จในแห่งเดียวกัน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจำนวน ๖ แห่ง กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งมีลักษณะปัญหาที่แตกต่างกัน จึงมีเนื้องานที่เห็นเป็นรูปธรรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยมีรูปแบบและภารกิจและสอดคล้องกับสภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการในพื้นที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ตั้งขึ้น โดยมีภารกิจหลัก คือ การศึกษา ทดลอง วิจัย พัฒนาสภาพพื้นที่พรุ ทั้งพื้นที่ดินอินทรีย์ และดินเปรี้ยวจัดที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อีก เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง การพัฒนาพื้นที่ และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ นอกจากจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เสริมสร้างศักยภาพศูนย์เรียนรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๒๑ แห่ง เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นแบบอย่างให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจะมี “แผนแม่บท” เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมกำกับ การดำเนินงาน โดยแผนแม่บทฉบับปัจจุบันจะสิ้นสุดลงในปี ๒๕๕๔ ซึ่งในภาพรวมที่ผ่านมาผลการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ และนโยบายต่าง ๆ โดยผลสำเร็จได้เกิดประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการประเมินผลงานฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยที่ผ่านมา พบว่าครัวเรือนร้อยละ ๖๓.๐๗ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนฟื้นฟูระบบนิเวศให้สมบูรณ์ขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้จัดทำ “แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ฉบับที่ ๗ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๙ ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดทิศทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่การทำหน้าที่เป็น “แหล่งองค์ความรู้แนวพระราชดำริขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อไป

๒. พระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๕๔)

วันที่ ๑๘ สิงหาคม - ๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

“...ด้วยพื้นที่จำนวนมากในจังหวัดนราธิวาสเป็นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำท่วมขังตลอดปี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ กสิกรจำนวนมากไม่มีที่ทำกิน แม้เมื่อระบายน้ำออกหมดแล้วยังยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรให้ได้ผล ทั้งนี้เนื่องจากดินมีสารไฟโรท์ทำให้เกิดกรดกำมะถัน เมื่อดินแห้งทำให้ดินเปรี้ยว ควรปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนา โดยให้มีหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการศึกษาและพัฒนาพื้นที่ที่พُر่ร่วมกันแบบผสมผสาน และนำผลสำเร็จของโครงการไปเป็นแบบอย่างในการที่จะพัฒนาพื้นที่พُر่อื่นในโอกาสต่อไป...”

วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ณ โครงการอ่างเก็บน้ำไกล่บ้าน และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ควรครอบคลุมถึงการศึกษาและการพัฒนาป่าไม้บริเวณเขาเยาปี และเขาสำนัก ระยะเวลาต่อไปอาจจะพิจารณาก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กบน เขาทั้งสองแล้วต่อท่อชักน้ำจากอ่างเก็บน้ำลงมาใช้...”

“...ควรที่จะขยายพื้นที่ของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ...”

“...ควรรวมพื้นที่ของชลประทานกับศูนย์ฯ เพื่อจัดการเป็นแปลงศึกษา แปลงขยายพันธุ์ และให้ศูนย์เป็นส่วนให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรรอบๆโครงการ...”

“...พื้นที่ทดลองวิจัยของศูนย์ฯ ควรดำเนินการระบายน้ำในระดับที่เหมาะสม...”

“...ให้ปรับปรุงระบบชลประทานโดยที่สามารถส่งน้ำเพื่อการทำนาทั้งฤดูแล้งและฤดูทำนา...”

“...ให้กรมป่าไม้ศึกษาหาพันธุ์ไม้ที่ขึ้นได้ดีในที่ลุ่มน้ำขัง...”

“...พื้นที่ลุ่ม ให้หาแนวทางพัฒนาศึกษาวิจัยพื้นที่เพื่อปลูกไม้ยืนต้น...”

“...ควรสร้างโรงงานผลิตยางชั้นดีภายในศูนย์ฯ โดยรวบรวมราษฎรรอบพื้นที่โครงการฯ เข้าเป็นสมาชิก...”

“...ควรมีการทดลองน้ำดินอินทรีย์ (ดินพรุ)...”

“...ควรพิจารณาขยายการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ รวมทั้งการใช้ปุ๋ยพืชสดจากพืชตระกูลถั่ว...”

“...พื้นที่ที่สามารถปลูกถั่วเขียวหรือถั่วเหลืองได้ ควรส่งเสริมให้ราษฎรปลูกและให้ศูนย์ฯ สร้างโรงงานแปรรูปผลผลิตดังกล่าว...”

“...สระน้ำในบริเวณศูนย์ฯ พิกุลทอง ควรดำเนินการเลี้ยงปลาในสระนี้...”

“...ควรที่จะปลูกย่านลิเภาในที่ป่ารกมากกว่าที่ปลูกในที่โล่งแจ้ง...”

วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ บริเวณอ่างเก็บน้ำปีนموต อําเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

“... ตามที่มีพระราชดำริให้ดำเนินการโครงการนี้เป็นลักษณะโครงการผสมผสานหรือโครงการเบ็ดเสร็จ เพื่อเป็นโครงการตัวอย่างนี้ หน่วยงานทุกหน่วยจะต้องประสานงานกันในการจัดตั้งศูนย์พัฒนา ซึ่งเป็นสาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน จัดหาและจัดรูปที่ดินทำกินที่อยู่ในเขตพื้นที่รับน้ำของโครงการอ่างเก็บน้ำปีนโมต ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถปลูกข้าวหมุนเวียนกับการปลูกพืชไร่ได้ตลอดทั้งปี จากนั้น ก็จะเปิดรับสมัครราษฎรที่ยั่งยืนในหมู่บ้าน แต่ขาดแคลนที่ทำกิน เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของศูนย์พัฒนา โดยผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ทั้งนี้เมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลเพาะปลูกแต่ละครั้ง ก็จะต้องมาสมัครใหม่ทุกคราวไป สำหรับศูนย์พัฒนาจะมีหน้าที่เผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการเกษตร แจกจ่ายพันธุ์พืชและปุ๋ย ตลอดจนวางแผนชุดคูส่งน้ำไปยังแปลงเพาะปลูก และวางแผนการปราบศัตรูพืชร่วมกับราษฎร...”

วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัส เมื่อเสด็จฯ ตรวจเยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดังนี้

“...จุดประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ เพื่อเป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้าน ของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะหาอย่างไร และการนำเสนอวิทยาการแผนใหม่จะสามารถที่จะหาวิธีการ จะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...”

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่อยู่ในจังหวัดนราธิวาส เป็นศูนย์ศึกษาที่เน้นทางด้านค้นคว้าวิจัยและบริการในชีวิตความเป็นอยู่ในภาคใต้ หนักไปในทางดินที่เป็นพรุ ซึ่งเป็นปัญหามาก เพราะว่ายังไม่ได้ศึกษาพอและเกี่ยวข้องกับกรมกองหลายกรมกอง ซึ่งอาจจะยังไม่ปรองดองกันคือไม่เข้าใจกัน ก็มาวิจัยพร้อมกันทีเดียวจะมีความเข้าใจกันได้...”

วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริกับอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ดังนี้

“...ให้ดำเนินการทดลองปรับปรุงดิน โดยใช้ Rock phosphate ในพื้นที่พรุเปรียบเทียบกับหินปูน โดยจัดหาวัสดุ Rock phosphate จากแหล่งท้องถิ่นเช่น ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช หรือท้องที่ใกล้เคียงมาทดลองดู ดังนั้น จึงมอบหมายให้ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง เป็นผู้รับผิดชอบ...”

วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริกับผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายอำเภอตากใบ ทรงมีพระราชดำริงานชลประทานเพิ่มเติมจาก ๑๑ กันยายน ๒๕๒๗ ซึ่งสรุปได้ว่า

“..ขยายโครงการชลประทานมุโนะ เป็นระยะที่ ๒ การแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวหลังหมู่บ้านโคกชุมบก โดยแก้ไขด้วยวิธีขุดลอกคลองจากโคกยางมาเชื่อมต่อคลองบางเตย แล้วขุดคลองซอย เพื่อให้มีน้ำหล่อเลี้ยงดินจะแก้ไขภาวการณ์เกิดกรดในดินได้ ให้ชลประทานคำนวณค่าก่อสร้างได้ อำเภอตากใบช่วยสำรวจเส้นทางและการจัดซื้อที่ดินบริเวณแนวคลอง...”

วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับงานชลประทาน ดังนี้

- พื้นที่บริเวณหมู่บ้านโคกชุมบก ตำบลบางขุนทอง อำเภอดงรัก จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ในเขตโครงการชลประทานมูลโนะ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ดินเปรี้ยว ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาสร้างคลองส่งน้ำ นำน้ำจืดจากคลองชลประทานมูลโนะเข้าไปช่วยชะล้างความเปรี้ยวของดินในบริเวณดังกล่าวจึงมีความเหมาะสม นอกจากนั้นน้ำจืดที่ส่งเข้าไป ยังช่วยในการเพาะปลูก ได้อีกด้วยในโอกาสต่อไป

- คลองชลประทานทำรางเพื่อส่งน้ำจืดเข้าไปในพื้นที่บริเวณบ้านโคกชุมบก ควรสร้างเลียบบพื้นที่บริเวณชายพรุ ไปจนถึงโครงการระบายน้ำคลองบางเตย เพื่อส่งน้ำจืดให้กับพื้นที่ในโครงการระบายน้ำจืดให้กับพื้นที่โครงการระบายน้ำคลองบางเตยเพื่อใช้เพื่อการเพาะปลูก และชะล้างความเปรี้ยวของดินด้วย ซึ่งคลองส่งน้ำดังกล่าวควรก่อสร้างเป็นส่วนหนึ่งเพิ่มเติมเป็นโครงการชลประทานมูลโนะ ระยะที่ ๒

วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอมือจ่าง จังหวัดนราธิวาส

“...เป็นที่ทราบกันดีแล้ว เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ก็คือศึกษาวิธีพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงวิธีแก้ปัญหา ให้เกษตรกรด้วย ขณะนี้บางพื้นที่ราษฎรกำลังประสบปัญหาเรื่องที่ดินทำกินกลายเป็นดินเปรี้ยวในลักษณะต่าง ๆ ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาจึงควรกำหนดพื้นที่ในเขตศูนย์ฯ มีสภาพคล้ายคลึงกับที่ดินที่มีปัญหาแต่ละแห่ง แล้วสร้างสถานการณ์ให้เหมือนกับพื้นที่จริงที่สุด โดยใช้วิชาการเข้าช่วย ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าพื้นที่ที่มีปัญหานั้นค่อย ๆ เสื่อมสภาพลงในรูปแบบใด ใช้เวลาเท่าใดในแต่ละขั้นตอน จากนั้นจึงจะศึกษาวิธีการแก้ไขและฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดินที่มีปัญหาเท่าที่จะทำได้ แล้วจึงเผยแพร่ความรู้ให้เกษตรกร เข้าใจต่อไป...”

วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริกับรองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายโครงการชลประทาน ปลัดจังหวัดนราธิวาส นายอำเภอมือจ่างนราธิวาส และดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ดังนี้คือ

“...ให้มีการทดลองทำดินให้เปรี้ยวจัด โดยการระบายน้ำให้แห้งและศึกษาวิธีการแก้ดินเปรี้ยว เพื่อนำผลไปแก้ปัญหาดินเปรี้ยวให้แก่ราษฎรที่มีปัญหาในเรื่องในเขตจังหวัดนราธิวาส โดยให้ทำโครงการศึกษาทดลอง ในกำหนดในกำหนด ๒ ปี และพืชที่ทำการทดลองปลูกควรเป็นข้าว...”

“...ให้ดำเนินการจัดซื้อที่ดินในเขตส่งน้ำทำอย่างเก็บน้ำเขาสำนัก พื้นที่ประมาณ ๑๕๐ ไร่ โดยเร่งด่วน ใช้เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาการพัฒนาสวนยางแบบอบเนกประสงค์ ร่วมกับการทดลองปลูกย่านลิเภา และพืชต่าง ๆ ในสวนยางตามความเหมาะสม...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ หมู่บ้านปศุสัตว์เกษตรมูโนะ ตำบลโฆสิต อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา

“...ในระยะแรกจะต้องเร่งปรับปรุงพื้นที่เลี้ยงปศุสัตว์รวมของหมู่บ้านให้เป็นทุ่งหญ้าเสียก่อน โดยปลูกหญ้าพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพดินพรุ และมีคุณค่าทางอาหารพอ เนื่องจาก โค กระบือ ไม่กินหญ้าพื้นเมืองที่ขึ้นในดินพรุ ทั้งนี้ เพื่อเตรียมไว้สำหรับใช้เลี้ยงโคที่โครงการฯ จัดหาไว้ให้สมาชิกแล้ว ในระหว่างนั้นต้องส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงเป็ดเป็นอาชีพไปก่อน ในขณะเดียวกัน ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองก็น่าจะจัดบ่อเป็นแนวขนานกับคลองมูโนะ เพื่อทดลองปลูกบัว สำหรับเก็บดอก และเมล็ดไปจำหน่าย ตลอดจนทดลองเลี้ยงปลาน้ำจืดพันธุ์พื้นเมือง ที่สามารถทนสภาพความเป็นกรดในน้ำได้ ซึ่งอาจจะเป็นปลาสำหรับบริโภคหรือปลาประเภทสวยงามก็ได้ หากน้ำในบ่อดังกล่าวมีอัตราความเป็นกรดมากเกินไป ก็ควรทดลองกรรมวิธีถ่ายน้ำ เพื่อล้างความเปรี้ยว โดยสูบน้ำเสียทิ้งไปอีกทางหนึ่ง แล้วผันน้ำจืดจากคลองมูโนะเข้ามาทดแทนในบ่อที่ไม่ให้ผสมกับน้ำจืดในคลองมูโนะ...”

วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำริกับ ม.จ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องคมนตรี แม่ทัพภาคที่ ๔ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายปราโมทย์ ไม้กลัด เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และ นายประทุม จันทรสวัสดิ์ เจ้าหน้าที่ กปร. ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปว่า

“...ให้กรมชลประทานปิดกั้นคลองยาปี เพื่อนำน้ำมาใช้ กับพื้นที่ทำนาบริเวณบ้านเขาตันหยง ให้ขุดดินพรุบริเวณอ่างเก็บน้ำ และให้กรมพัฒนาที่ดินไปทำปุ๋ยหมักเพื่อนำไปใช้กับพื้นที่นาดังกล่าว...”

“...ให้สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพิจารณาคำร้องของประชาชนที่ส่งเสริมการปลูกยาง หากที่นั้นเหมาะสมที่จะปลูกข้าว ก็ให้ส่งเสริมการปลูกข้าวแทน...”

วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริกับแม่ทัพภาคที่ ๔ นายปราโมทย์ ไม้กลัด เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน นายวัฒนา ธรรมศิริ เจ้าหน้าที่ กปร. ณ หมู่บ้านใหม่สะพาน ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

“...ให้กรมชลประทานทำการศึกษาและสำรวจพื้นที่บริเวณบ้านใหม่สะพาน เพื่อทำการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำโดยปิดกั้นคลองยาปี และให้ปรับปรุงยกระดับถนนบ้านโคกสยา - บ้านใหม่สะพาน ทำเป็นคันกั้นน้ำรวมทั้งให้ทำการปิดกั้นตรงสะพานบ้านคลองยาปีด้วย ให้นำน้ำไปใช้กับพื้นที่นาบริเวณบ้านเขาตันหยง ให้ขุดดินพรุบริเวณก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ และให้กรมพัฒนาที่ดินนำไปเป็นปุ๋ย เพื่อนำไปใช้กับพื้นที่นา...”

วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริกับ ม.จ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องคมนตรี แม่ทัพภาคที่ ๔ อธิบดีกรมชลประทาน เจ้าหน้าที่ สำนักงาน กปร. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ว่า

- พื้นที่บริเวณสวนรุกขชาติป่าพรุ ซึ่งดำเนินการงานป่าไม้เนื้อที่ ๑๙ ไร่ มีน้ำขังตลอดเวลาจะตื้นเขินในช่วงฤดูแล้งหรือแล้งจัด ขณะนี้มีนกเป็ดน้ำมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก
- ให้งานป่าไม้พิจารณาพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ปลูกเพิ่มเติม เพื่อความสวยงาม โดยให้ดำเนินการอย่างระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบต่อนกเป็ดน้ำ
- ให้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับนกเป็ดน้ำมาร่วมดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่
- ให้ศูนย์ฯ ดำเนินการศึกษากการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดของน้ำในบริเวณพื้นที่นี้
- ให้ชลประทานดำเนินการยกระดับ และรักษาระดับน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการอยู่อาศัยของนกเป็ดน้ำ และหากสามารถเก็บน้ำได้ปริมาณมากให้พิจารณานำน้ำไปใช้ในการชลประทานให้แก่พื้นที่ราษฎรที่อยู่ติดกับบริเวณศูนย์ฯของน้ำในพื้นที่
- ให้กรมประมงนำปลานิลขนาดใหญ่มาปล่อยเพื่อขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ
- สำหรับป่าเสม็ดที่เป็นพื้นที่ของราษฎรให้เก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของนกเป็ดน้ำ
- พื้นที่ลุ่มน้ำใช้เป็นทางระบายน้ำจากพื้นที่ราษฎรผ่านออกนอกบริเวณศูนย์ฯ ให้งานชลประทานร่วมกับงานประมงพิจารณาปรับปรุงพื้นที่ ให้สามารถเลี้ยงปลาในลักษณะธรรมชาติ และเป็นทางน้ำป่าที่ล้นมาจากสวนรุกขชาติป่าพรุ และบริเวณที่ราษฎรให้ไหลลงคลองยาปี

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายชัยชาญ โชโลธร เรื่องการดำเนินการวิจัยโครงการศึกษากการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดของดินกรดกำมะถัน ณ ศูนย์ศึกษากการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ดังนี้

- Passion Fruit เป็นพืชที่มีอุตสาหกรรมต่อเนื่องรองรับ ควรหาพืชที่กสิกรบริโภคเองได้โดยตรงมาทำการทดลอง
- ต้นยางที่อายุเท่ากันแต่การเจริญเติบโตไม่เท่ากัน ให้ดำเนินการขุดดินไปวิเคราะห์วิจัยหาสาเหตุ
- หน้าแล้งต้นยางจะให้น้ำยางลดลง ให้ลองนำน้ำธรรมชาติมาใช้ในสวนยางแบบง่าย หากหาน้ำ เช่นจากอ่างบนเขาสำนักไม้ได้ ขณะนี้ ก็อาจทำเทียมแบบง่าย ๆ ดูกับต้นยางสักจำนวนหนึ่ง
- ให้ทดลองปลูกยางในพื้นที่ชั้นและว่ายางเจริญขึ้นหรือใหม่ แคไหน ประการใด
- ให้ทดลองปลูกกาแพพันธุ์อระบิก้า และ โลบัสต้า เป็นพืชแซมยาง เพราะว่ากาแพพันธุ์นี้ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศและโรค
- แม้การทดลองต่าง ๆ ผลอาจไม่ได้ตามที่คิดแต่จะเป็นข้อมูลในการปฏิบัติแตกต่างจากปกติออกไปได้

วันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษากการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส สรุปว่า

“...เป็นศูนย์ฯ หรือเป็นที่แห่งหนึ่งที่รวมการศึกษา เพื่อดูว่าทำอย่างไรจะพัฒนาได้ผล...”

“...ศุูนย์ศึกษาฯ นี้ เป็นคล้าย ๆ พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต ที่ใคร ๆ จะมาดูว่าทำอะไรกัน...”

“...ศุูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ถ้าทำอะไรล้มเหลว ต้องไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องลงโทษ แต่ว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ทำอย่างนั้นไม่เกิดผล หรือจะเป็นผลเสียหายก็เป็นได้ เมื่อเห็นอย่างนั้นแล้วอาจทำต่อก็ได้ เป็นการแสดงว่าทำอย่างนี้ไม่ถูก ก็เป็นตำราเหมือนกัน ทำอะไรไม่ถูกให้รู้ว่าไม่ถูก...”

“...ฉะนั้นในศุูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำอะไรไม่ถูกแล้วก็อาจเป็นอนุสาวรีย์ของความไม่ถูก จะได้สังวรไว้ว่า ทำอย่างนี้ไม่ได้ แต่ความเสียหายนั้นไม่มีมาก เพราะว่าในศุูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำการทดลองต่าง ๆ นี้ ทำเป็นส่วนน้อย คือทำเป็นส่วนเล็ก ๆ สามารถที่จะเก็บไว้ให้ตนดูว่า ตรงนี้ทำอย่างนี้ไม่ค่อยดี ใช้ไม่ได้เป็นหลักวิชา สามารถที่จะเก็บไว้ให้ตนดูว่า ตรงนี้ทำอย่างนี้มันไม่ค่อยดี ใช้ไม่ได้เป็นหลักวิชา...”

“...เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่คนทุกระดับสามารถที่จะมาดู จะว่าเป็นโรงเรียนก็ไม่ใช่ แต่ว่าเป็นที่มาดูมาศึกษาก็ได้ คือเป็นทัศนศึกษา พานักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยก็ตาม หรือไม่ใช่โรงเรียนเป็นข้าราชการทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยมาจนถึงชั้นผู้ใหญ่ทุกระดับทุกอย่าง คือ หมายความว่าทุกหน้าที่สามารถมาดูในแห่งเดียวกัน วิธีการที่จะพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ของวิชาการ อันนี้เท่ากับเป็นเหมือนพิพิธภัณฑที่จะมาดูอะไรมีวิชาการใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร ณ บ้านเขาคันหยง จังหวัดนครราชสีมา ทรงมีพระราชดำริกับ น.ต. กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ นายประทุม จันทรสวัสดิ์ เจ้าหน้าที่ สำนักงาน กปร. สรุปว่า

“...ให้เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ขยายพันธุ์แพะเพิ่มและให้ขยายพื้นที่ปลูกหญ้าด้วย เพื่อรองรับการขยายพันธุ์แพะ ที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตด้วย...”

วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร บ้านโคกกุแวง พระราชทานพระราชดำริแก่เกษตรจังหวัดนครราชสีมา และเจ้าหน้าที่ศุูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ สรุปได้ ดังนี้

“...ให้ดำเนินการจัดตั้งศุูนย์รับซื้อยาง ทั้งยางแผ่นและน้ำยาง (Latex) โดยการรวบรวมราษฎร ๒๐ - ๓๐ ครอบครัว เหมือนกับสหกรณ์หมู่บ้าน และให้ตั้งอยู่ในศุูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง เมื่อโรงผลิตยางเสร็จแล้วก็ให้ทำผลิตภัณฑ์จากน้ำยางต่อไป...”

“...เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ จะทำบันทึกว่าเราลงทุนเท่าไร ค่าเครื่องมือเท่าไร เวลาทำแล้วขายได้เงินเท่าไร เงินที่ได้มาก็ต้องทำบัญชี บัญชีเป็นส่วนหนึ่งของศุูนย์ฯ ตามธรรมดาศุูนย์ฯ ต้องมีรายได้ส่งเข้าคลัง แต่ที่นี้เป็นการทำบัญชีเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา จะต้องตั้งทุนขึ้นมา เมื่อสามารถเก็บเองไว้ได้ และจะต้องทำเหมือนชาวบ้าน ชาวบ้านก็ต้องทำบัญชี ศุูนย์ฯ นี้ต้องเป็นตัวอย่างของการทำบัญชี ผลิตภัณฑ์ยางก็ต้องทำบัญชี...”

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายสิทธิลาภ วสุวัต รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ณ ศุูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ สรุปได้ว่า

“...การหีบน้ำมันปาล์มจากแปลงวิจัยให้ใช้เครื่องหีบแบบง่ายๆ ใช้แรงงานคน...”

“... ขุดลอกน้ำพรุจากอ่างเก็บน้ำใกล้บ้านมาถมพื้นที่ขอบอ่างเพื่อใช้ในการเพาะปลูก...”

วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังสวนยางเขาสำนัก จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริแก่น.ต.กำธน สนธวานนท์ องคมนตรี แม่ทัพภาคที่ ๔ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายเล็ก จินดาสงวน รองอธิบดีกรมชลประทาน รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน และนายมนูญ มุกข์ประดิษฐ์ รองผู้อำนวยการ สำนักงาน กปร. ณ สวนยางเขาสำนัก จังหวัดนราธิวาส สรุปได้ดังนี้

“...ให้ออกแบบตารางสำเร็จรูปที่สามารถเข้าใจได้ง่าย และภาพเปรียบเทียบระหว่างมาตรฐานอังกฤษและมาตรฐานเมตริก ให้เห็นได้ชัดเจนว่าแต่ละชนิดจะมีเนื้อยางแห้งที่แท้จริงอยู่เท่าใด แล้วถ่ายทอดให้เกษตรกรและพ่อค้าเข้าใจ...”

“...ศึกษาการผลิตยางแบบชาวบ้านและการลงทุนของชาวบ้าน โดยใช้ศูนย์ฯ เป็นศูนย์กลางรวบรวมผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน อาจจะมีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ ๒๐๐ ไร่ ศึกษาการผลิตว่าจะพัฒนาอย่างไร จึงได้ผลผลิตโดยเก็บบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ศึกษา...”

“...ศึกษาการผลิตแบบถูกหลักวิชาการตามที่สวนยางแห่งนี้มีอยู่แล้ว ๑๕๓ ไร่...”

“...ศึกษาการผลิตระดับอุตสาหกรรมน้ำยาง ซึ่งใช้ปริมาณพื้นที่สวนยางจำนวนมากในการเก็บรวบรวม...”

“...พื้นที่บริเวณที่มีน้ำขังเหมาะสำหรับการปลูกข้าวมากกว่า ให้ศึกษาข้าวที่มีการเจริญเติบโตตามพื้นที่น้ำขังได้ก็จะดี...”

วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

“...ให้สร้างโรงงาน แปรรูปน้ำมันปาล์มขนาดเล็กครบวงจร ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส...”

วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยี่ยมเยียนราษฎร และทอดพระเนตรสภาพภูมิประเทศบริเวณประตูน้ำปลายคลองชลประทานโคกสยา บ่อเลี้ยงปลาคุบบ้านใหม่สะปอม และสถานีพัฒนาที่ดิน ทรงมีพระราชดำริกับแม่ทัพภาคที่ ๔ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และเจ้าหน้าที่ สำนักงาน กปร. สรุปได้ดังนี้

“...ให้เกษตรกรจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕ ประสานงานกันจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงวัว โดยให้ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ เป็นแกนนำพร้อมทั้งให้จังหวัดนราธิวาส ดำเนินการจัดทำทุ่งหญ้าที่บ้านโคกสยา เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์...”

วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ บ้านโคกอิฐ-โคกใน สรุปได้ดังนี้

“...สภาพพื้นที่ดินเปรี้ยวในบ้านโคกอิฐ บ้านโคกใน เกษตรกรมีความต้องการจะปลูกข้าว ทางชลประทาน ได้จัดส่งน้ำชลประทานมาให้ให้ดำเนินการพัฒนาดินเปรี้ยวให้ใช้ประโยชน์ได้ และให้ประสานงานกับชลประทาน ว่า จะต้องควบคุมระดับน้ำใต้ดินอยู่เท่าใด...”

วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ บ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...เจ้าหน้าที่จังหวัดพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน สำหรับจัดสรรงบประมาณไว้ใช้ในกิจการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของจังหวัดจากผู้มีจิตศรัทธาจะบริจาค...”

วันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ

“...ในการจัดทำระบบข้อมูลโภชนาการให้ประสานกับมูลนิธิจุฬาภรณ์ที่ดำเนินโครงการภูมิคุ้มกันโรค ในการจัดทำระบบทั้ง ๒ โครงการ ให้สามารถ ถ่ายทอดข้อมูลกันได้...”

วันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เปิดการประชุมวิชาการ ณ ศูนย์พิกุลทองฯ และเสด็จชมนิทรรศการต่าง ๆ มีพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

“...เนื่องจากระบบนิเวศของพรุแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกัน ดูผ่าน ๆ จะเหมือนกัน จริง ๆ แล้วจะพบว่าต่างกัน ถ้าค่อย ๆ สดสมพืชต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพรุแต่ละชนิดที่มีคงจะเป็นศูนย์รวมที่อีกหน่อยจะมีคนมาดูแลทรงรับสั่งให้ติดป้าย พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติและยังรับสั่งให้จัดทำหนดการเสด็จเข้าพรุ ในต้นเดือนหน้า โดยนำอุปกรณ์การเก็บตัวอย่าง และวัดคุณภาพดินเข้าไปดำเนินการด้วย...”

วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ปศุสัตว์จังหวัดนราธิวาส ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ดังนี้

“...ศึกษาทดลองเลี้ยงไก่ตามสภาพธรรมชาติโดยใช้เศษอาหาร ข้าวเปลือก เมล็ดยาง เมล็ดปาล์ม น้ำมัน เศษพืช เป็นอาหารไก่ ไม่จำเป็นต้องทำกรง ทำแต่เพียง...”

“...ผู้ที่ทำงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จะต้องเป็นทั้งนักวิจัย และนักฝึกอบรม ผู้ที่มาเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาฯ นอกจากจะได้มาเที่ยวชมจะได้รับความรู้กลับไป...”

วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร และทรงมีพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้คือ

“...ให้จัดหาเจ้าหน้าที่มาสอนวิธีการทำปุ๋ยหมักให้กับทุกโรงเรียนที่มีโครงการอาหารกลางวัน...”

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ไปตรวจเยี่ยมโครงการส่งน้ำและระบายน้ำบ้านโคกกุแวง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการชลประทานกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สรุปได้คือ

“...ให้นำน้ำจืดจากโครงการมูโนะ มาใช้ลี้ยงดินเปรี้ยวในพื้นที่ บ้านโคกกระท่อม โคกอิฐ-โคกโน และ โคกชุมบก ทั้งนี้เพื่อลี้ยงดินเปรี้ยว แทนการปล่อยน้ำจืดลงคลองปุยู...”

“...ให้คลองระบายน้ำแยกจากโครงการคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำบ้านโคกกุแวง ซึ่งมีพื้นที่นาร้างเพื่อลี้ยงดินเปรี้ยวสำหรับให้ราษฎรทำการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา และเกษตรกรรมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น...”

“...ให้ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการผันน้ำจากโครงการมูโนะเข้ามายังโครงการส่งน้ำและคลองระบายน้ำบ้านโคกกุแวง ซึ่งในฤดูแล้งมีน้ำต่ำมาก ไม่สามารถที่จะผันน้ำเข้าช่วยเหลือราษฎรที่อยู่ในพื้นที่โครงการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ โดยการสร้างฝายทดน้ำที่ปากคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำ บ้านโคกกุแวงหรือโครงการหมู่บ้านปศุสัตว์เกษตรมูโนะ...”

“...ให้ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการที่จะส่งน้ำจากโครงการคลองส่งน้ำและคลองระบายน้ำบ้านโคกกุแวง เข้าไปเก็บไว้ในบ่อที่สร้างด้วยคันดินล้อมรอบที่บริเวณบ้านบางเตย ซึ่งเป็นจุดที่มีระดับน้ำสูงสุด นอกจากนี้ยังให้ศึกษาการผันน้ำจากคลองสุโหงปาตีมาเก็บกักไว้ในช่วงที่มีบ้านซึ่งจะนำน้ำย้อนออกมาใช้ช่วยราษฎรในพื้นที่โครงการฯ ได้...”

วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ไปยังศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

“...เพื่อดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ให้สามารถนำมาใช้ปลูกพืชเศรษฐกิจได้ ควรพิจารณาดำเนินการคือ...พิจารณาทางเลือกในการปรับปรุง ซึ่งมีการใช้วัสดุปรับปรุงดินที่มีประสิทธิภาพ ใช้น้ำชะล้างความเป็นกรดของดินการใช้วิธีเขตเกษตรกรรมและการใช้พืชทนเปรี้ยว...ให้ทำแปลงทดลองให้สภาพเหมือนกับที่บ้านโคกอิฐ-โคกโน และศึกษาการปรับปรุงดินให้เสร็จให้ได้ผลภายใน ๑ ปี และนำไปดำเนินการที่บ้านโคกอิฐ-โคกโน...”

“...ให้กรมปศุสัตว์นำเอากากปาล์มจากโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มศูนย์ฯ ไปทดลองวิจัยเลี้ยงสัตว์ โดยเน้นไก่พื้นเมือง...”

“...โครงการนี้ดำเนินการสนองพระราชดำริแล้ว...”

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริกับอธิบดีกรมพัฒนาที่ดินและผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง สรุปได้คือ

“...การยกร่องในการปลูกไม้ยืนต้นในดินเปรี้ยวให้เปิดหน้าดินออกก่อนแล้วขุดดินล่างมาเสริมบริเวณสันร่อง และนำหน้าดินเข้ามาอีกครั้งหนึ่งจะทำให้สันร่องปลูกพืชสูงขึ้น...”

“...การใช้น้ำชลประทานร่วมกับน้ำฝนในการปลูกข้าวนาปีของจังหวัดนราธิวาส เพื่อศึกษาปริมาณน้ำที่ต้องการในการปลูกข้าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการใช้น้ำชลประทาน...”

“...ศึกษาการใช้ปุ๋ยและวัสดุปรับปรุงดินในพื้นที่พรุที่มีอินทรีย์วัตถุสูง จะช่วยให้พืชสามารถใช้ธาตุอาหารไนโตรเจนและแร่ธาตุอื่น ๆ ได้เพิ่มมากขึ้น...”

“...เรื่องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดของดินกรดกำมะถัน ให้ดำเนินการศึกษา แปลงที่ ๑ - ๕ ตามที่กรมพัฒนาที่ดินเสนอ...”

วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายผาสุก กุลละวณิช อธิการบดีมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ณ พระตำหนัก ทักษิณราชินีเวศน์ ดังนี้

“...ให้ศึกษาขนาดของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบขนาดเล็กที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกโดยใช้แรงงานคน ไม่ต้องมีอุปกรณ์ใดอยู่ในพื้นที่ เพื่อจะสกัดน้ำมันดิบได้ทันทีไม่ต้องขนส่ง จากนั้นจึงขนน้ำมันดิบไปโรงงานแปรรูปอีกทอดหนึ่ง ซึ่งจะขนส่งได้สะดวกกว่าเก็บได้นานกว่าผลปาล์มทั้งหลาย...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เป็นองค์ประธานในพิธีเปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านตะเหลียง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. สรุปได้ดังนี้

“...ให้สำนักงาน กปร. ประสานงานกับพัฒนาชุมชนจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ร่วมกันพิจารณาดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงภาวะโภชนาการเด็กให้ดีขึ้นไม่ใช่เฉพาะเด็กในศูนย์ฯ เท่านั้น แต่รวมถึงเด็กขาดสารอาหารในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ด้วย และถ้าผู้ปกครองเด็กมีฐานะยากจน ก็ควรจะร่วมกันดูแลโดยไม่เก็บเงิน โดยให้นำเด็กมาเลี้ยงดูในศูนย์ฯ ซื่ออาหารเสริมให้เด็ก เช่น นมผงก็ควรซื้อในปริมาณมาก เพราะจะได้ราคาถูก และควรจัดทำเมนูที่มีคุณค่าทางอาหารสำหรับเด็กทุกวันด้วย...”

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ดังนี้

“...ให้แต่ละหน่วยทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้ชัดเจน เช่น ปลูกยางค่านุ้ยเท่าไร รายรับได้เท่าไร...”

“...การพัฒนาพื้นที่พรุแฉะ เมื่อชลประทานพัฒนาแล้ว ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดูแลการเตรียมดินและการพัฒนาการเกษตร และการปรับพื้นที่ให้ใช้แรงงานในท้องถิ่น...”

วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา พิกุลทองฯ ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ พล.อ.ต. กำธน สินธุวานานท์ องคมนตรี นายจุลนภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา องคมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. เจ้าหน้าที่ชลประทาน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดังนี้

“...โครงการแก้งดินนี้เป็นเหตุผลอย่างหนึ่ง ต้องการน้ำสำหรับมาให้ดินทำงาน ดินทำงานแล้วดินจะหายโกรธ อันนี้ไม่มีใครเชื่อ แล้วก็มาทำที่นี้แล้วมันได้ผล ดั่งนี้ผลงานของเราที่ทำที่นี้เป็นงานสำคัญที่สุด เชื่อว่าชาวต่างประเทศเขามาดู เราทำอย่างนี้แล้วเขาก็พอใจ เขามีปัญหาแล้วเขาก็ไม่ได้แก้หาตำราไม่ได้...”

“...โครงการปรับปรุงดินเปรี้ยวควรดำเนินการต่อไปในแง่ของการศึกษาทดลองและการขยายผลการทดลองต้องดูอย่างนี้ ทั้งดินเอาไว้ปีหนึ่งแล้วจะกลับเปลี่ยนหรือเปล่า เพราะว่าความเปรี้ยวมันเป็นชั้นดินที่เป็นซัลเฟอร์ (Sulfer) แล้วก็ถ้าเราเปิดไปมีน้ำ อากาศลงไปเป็นซัลเฟอร์ออกไซด์ ซึ่งซัลเฟอร์ออกไซด์เอาน้ำเข้าไปอีกที่ไปละลายซัลเฟอร์ออกไซด์ก็กลายเป็นใส่ออกไซด์ลงไปก็เป็นกรด Sulfuric Acid แต่ถ้าสมมติว่าเราใส่ออกไซด์ตลอดเวลาชั้นดินที่เป็นซัลเฟอร์นั้นถูกกันไว้ไม่ให้โดนออกซิเจนแล้ว ตอนนี้ไม่เพิ่ม Acid โดยหลักการเป็นอย่างนั้น แต่หากว่าต่อไปในแปลงต่าง ๆ เพิ่มการทดลองอีก เมื่อได้ผลแล้วทั้งไวมันจะกลับไปสู่สภาพเดิมหรือไม่แล้วเมื่อความเป็นกรดเพิ่มขึ้นใหม่จะพัฒนาให้กลับคืนมาสู่สภาพนี้ได้ ต้องใช้เวลาอาจจะใช้เวลาสักปีเดียวดูสภาพว่าปีไหน ไม่ได้ใช้ดิน มันจะเสื่อมลงไปเท่าไรแล้วจะกลับคืนมาเร็วเท่าไร...”

“...การขยายผลที่ทดลองที่นี้จะไปเป็นประโยชน์สำหรับที่อื่น...”

“...ควรดำเนินการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของงานทดลองปรับปรุงดินเปรี้ยว เพื่อให้ทราบถึงเงินทุนและรายได้ที่ได้รับ ชาวบ้านสามารถมาดูเป็นตัวอย่างได้...”

“...การจัดหาน้ำให้ศูนย์ฯ พิกุลทอง ควรพิจารณาก่อสร้างโครงการจัดหาน้ำให้ศูนย์ฯ พิกุลทองเพิ่มเติม เนื่องจากอ่างเก็บน้ำใกล้บ้านซึ่งเป็นแหล่งน้ำหลักที่ใช้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ บางปีมีน้ำไม่พอใช้ จึงควรสูบน้ำคุณภาพดีจากแม่น้ำบางนราขึ้นไปช่วยเหลือ เพื่อเสริมกับน้ำจากอ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน โดยสูบน้ำขึ้นจากริมฝั่งแม่น้ำบางนราแล้วส่งต่อโดยระบบท่อลงไปยังต้นคลองส่งน้ำที่ท้ายเขื่อนฯ ใกล้บ้าน ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และพื้นที่บริเวณใกล้เคียงมีน้ำใช้อย่างเพียงพอตลอดปี...”

“...เมื่อมีการแก้ไขตามที่กล่าวมาแล้ว การใช้น้ำก็สามารถลดความเป็นกรดของดินจนสามารถปลูกพืชได้ผลดี แล้วให้ปล่อยทิ้งไว้เพื่อศึกษาดูว่า กำมะถันที่อยู่ในดินจะทำปฏิกิริยากับออกซิเจนแล้วทำให้เกิดกรดอีกหรือไม่ ถ้าเกิดกรดขึ้นมาก็ให้แก้ไขใหม่ดูว่าจะใช้เวลาานเท่าใด...”

“...งานทดลองนี้เหมือนเป็นตำรา ควรทำเป็นตำราที่จะนำไปใช้ในพื้นที่ดินเปรี้ยวอื่น ๆ ในพื้นที่อื่นอาจไม่ต้องมีการแบ่งเป็นแปลงย่อยเช่นนี้ คั้นดินที่สร้างเพื่อกันน้ำก็อาจจะใช้คลองชลประทานสร้างถนนสะพานการศึกษาจึงต้องทำแบบนี้...”

“...ดูว่าการใส่ปุ๋ยครั้งเดียวปีแรกจะให้ประโยชน์ได้นานเท่าใด การใส่ปุ๋ยอย่างเดียวคงไม่เกิดประโยชน์มาก ต้องมีน้ำร่วมด้วย ปุ๋ยราคาไม่แพง แต่ค่าขนส่งแพงเกษตรกรลงทุนสูง และมีน้ำเกษตรกรก็สามารถปลูกพืชได้ตลอดมีปัญหาก็คือ เกษตรกรขาดแรงงานที่จะหว่านปุ๋ยด้วย...”

“...การทำบัญชีรายจ่าย-รายรับ เมื่อปลุกพีชได้แล้วเอาไว้ให้ชาวบ้านได้เก็บชาวบ้านมักพูดว่า ทางราชการทำได้เพราะมีงบประมาณ ดังนั้นหน่วยงานราชการต้องทำเป็นตัวอย่างด้วย...”

“...เกษตรกรรมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์แล้วทางราชการควรจะรวมเป็นกลุ่มทำงานด้วย...”

“...หาวิธีที่จะนำน้ำจากแม่น้ำบางนราเข้าเสริมในอ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน...”

“...ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ปลุกหญ้าแฝกให้เป็นแถวยาวตามขวางของระดับความชันของบ่อเลี้ยงปลา เพียงหนึ่งหรือสองแถว ก็น่าจะเพียงพอ แต่ให้ปลุกหญ้าแฝกชิดติดกันต่อเนื่องไป เพื่อให้หญ้าแฝกมีความหนาแน่นใช้เป็นตะแกรงกรองกันสิ่งต่าง ๆ ไว้ได้ ...”

วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ บ้านโคกอิฐ-โคกใน ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สรุปได้ดังนี้

“...การนำผลการวิจัยจากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ขยายผลมาสู่บ้านโคกอิฐ บ้านโคกใน โดยการพัฒนาพื้นที่จากที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ให้สามารถปลูกข้าวได้ผลประสบความสำเร็จ ในการดำเนินการควรขยายผลต่อไปในพื้นที่ที่มีการชลประทานที่สมบูรณ์ เช่น บ้านโคกชุมบก คลองบางเตย โคกกระท่อม โคกยาง...”

“...ควรกำหนดขอบเขตป่าพรุให้แน่นอน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่อันจะทำให้สภาพแวดล้อมเสียหาย...”

“...พรมมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ต้องห้ามไม่ให้บุกรุก...”

“...การพัฒนาที่ดินเปรี้ยว จำเป็นต้องมีการใช้น้ำชลประทานชะล้างความเป็นกรดและให้มีคลองระบายน้ำเปรี้ยวออกจากพื้นที่...”

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยี่ยมชมกิจกรรมของโรงเรียนบ้านบางมะนาว อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริ ดังนี้

“...เนื่องจากการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละแห่งนั้น ใช้งบประมาณลงทุนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรหาทางนำเด็กขาดสารอาหารในหมู่บ้านบางมะนาวและเด็กในละแวกหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านปลากาปะ เข้ามาดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ให้ได้ สำหรับอุปกรณ์เครื่องเล่นของเด็กทั้งในร่มและกลางแจ้งที่มีอยู่ขณะนี้ส่วนใหญ่ชำรุดทรุดโทรม การปรับปรุงให้มีสภาพดีใช้งานได้เพื่อที่จะได้สนับสนุนกิจกรรมของเด็กในศูนย์ต่อไปด้วย...”

วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมมัธยมและเยี่ยมเยียนผู้นำทางศาสนาของหมู่บ้านเขาตันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้มีพระราชกระแสว่า

“...ควรให้ความช่วยเหลือในด้านการปรับปรุงซ่อมอาคารศาลาตันหยงศรัทธามัย ซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรม และคับแคบ ให้มีสภาพที่เหมาะสมกับผู้ป่วย และให้ดูแลเรื่องเงินเดือนสำหรับผู้ดูแลศาลาตันหยงศรัทธามัยด้วย...”

ในการนี้ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขาตันหยง ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปได้ว่า

“...ให้ขยายอาคารศูนย์เด็กเล็กเพิ่มเติมให้เพียงพอกับเด็กที่มากขึ้นเรื่อยๆ อีกด้วย...”

พร้อมนี้ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งเดิมมีโครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเพาะเห็ด และโครงการปลูกพืชสวนครัว ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ

“...ให้ส่งเสริมการเลี้ยงเป็ดเทศ เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันเพิ่มเติมสำหรับเด็กนักเรียนด้วย...”

วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร โครงการโคกภูแว ตำบลพร่อน บริเวณพื้นที่ส่งน้ำชลประทานที่บ้านโคกอิฐ-โคกโน และบริเวณพื้นที่ขอบพรุที่อาคารบังคับน้ำบางเตย ๕ ในเขตโครงการลุ่มน้ำบางนรา จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับงานชลประทาน งานพัฒนาที่ดิน แก่พล.อ.ต.กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี นายจุลณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา องคมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. นายสวัสดิ์ วัฒนายากร อธิบดีกรมชลประทาน นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดโดยสรุปดังต่อไปนี้

“...งานด้านการศึกษาพัฒนาให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดทำแปลงสาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวในบริเวณพื้นที่บ้านยูโย และบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้ราษฎรเห็นรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพดินเปรี้ยวให้สามารถเพาะปลูกได้...”

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ดังคือ

“...การศึกษาการเลี้ยงปลาน้ำกร่อยในศูนย์ฯ ให้ตั้งโครงการเลี้ยงปลาน้ำกร่อยเพื่อเป็นการทดลองภายในศูนย์ฯ ให้ศึกษาวิธีการเลี้ยงและการแก้ไข อันจะเป็นตัวอย่างที่ดีและมีประโยชน์มาก...”

“...การศึกษาหน้าตัดดินวิศวกรรมภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เนื่องจากดินพื้นที่พรุเป็นดินที่อ่อนไม่สามารถรับน้ำหนักได้ จำเป็นต้องมีการตอกเสาเข็ม ซึ่งชั้นดานที่เป็นหินแข็งจะอยู่ลึกมากอาจถึง ๔๐ เมตร เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะชั้นดินในพื้นที่พรุ รวมทั้งความลึกของชั้นหิน จึงให้ชุดเจาะทำหน้าตัดดินเพื่อไว้ใช้ศึกษาหน้าตัดดินในพื้นที่พรุอันจะเป็นข้อมูลสำคัญในด้านวิศวกรรม สำหรับงานก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่พรุ...”

“...การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดของดินกรดกำมะถัน โครงการแก่งดิน ซึ่งมีพระราชดำริตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ให้เร่งดินให้เป็นกรดจัดจนไม่สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้แล้ว จึงดำเนินการปรับปรุงบำรุงดินให้สามารถปลูกพืชได้ จากนั้นให้ทดลองทิ้งพื้นที่นั้นไว้ไม่มีการใช้ประโยชน์ เพื่อติดตามดูว่า ความเป็นกรดจะเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่ จากการดำเนินการศึกษาพบว่าเมื่อทิ้งดินไว้ ๘ เดือน ดินนั้นกลับเป็นกรดรุนแรงอีกดังเดิม จึงได้มีพระราชดำริเพิ่มเติม “...ให้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงนี้ไปอีกนาน ๆ เพื่อติดตามดูว่าความเป็นกรดของดินจะอยู่ได้เท่าไร...”

“...ให้ปลูกหญ้าแฝกบนเขาสำนึกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน เนื่องจากที่บริเวณเขาสำนึกและอ่างเก็บน้ำเขาสำนึกอยู่ทางด้านทิศใต้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ซึ่งเกิดปัญหาดินถูกกัดเซาะพังทลาย จึงควรปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ดินดังกล่าว ที่บนเขาสำนึกต้องไปปลูกแฝก ต้องไปดูเพราะว่าบนเขาสำนึกไปจุดอะไรก็ทลายลงมา ถ้าปลูกแฝกสามารถช่วยป้องกันการพังทลายของดินได้มาก...”

วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ วัดพิกุลทอง ดังนี้

“...ในกรณีที่เจ้าหน้าที่โภชนาการพบเด็กขาดสารอาหารระดับ ๓ ควรจัดส่งเด็กเหล่านั้นไปพบแพทย์เพื่อตรวจหาสาเหตุทันที...”

วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดังนี้

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ควรจัดทำเอกสารงานวิจัยเชิงวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดของดินกรดกำมะถัน และงานวิจัยโครงการแก่งดิน ไว้เป็นรูปเล่ม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการเสนองานหรือรายงานผลการวิจัยที่ค้นพบ เผยแพร่ไปสู่ระดับนานาชาติ...”

วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ หมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ บ้านโคกไทร ตำบลโฆษิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร และเจ้าหน้าที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สรุปได้ดังนี้

“...ดอกดาหลาเป็นดอกไม้ที่มีความสวยงามให้ทำการศึกษารวบรวมและขยายพันธุ์ดาหลา...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ มัสยิดบ้านเขาคันทรง ดังนี้

“...ให้จัดทำชั้นวางของที่เหมาะสมสำหรับการเก็บอาหารจำพวกข้าวสาร แป้ง และน้ำตาล เพื่อป้องกันความชื้น...”

วันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่อธิบดีกรมชลประทาน ดร.พิสุทธิ์ วิจารณ์สรณ์ นายสมพล พันธุ์มณี และเจ้าหน้าที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ณ อาคารบังคับน้ำบางเตย ๒ ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สรุปได้ว่า

“...ให้ขุดบ่อน้ำในบริเวณต้นคลองส่งน้ำเข้าพื้นที่ยูโย ๕ สาย ทั้ง ๒ ฝั่งคลอง เพื่อให้กักเก็บน้ำก่อนส่งน้ำจืดเข้าพื้นที่ บ่อน้ำที่ขุดไม่ต้องมีขนาดใหญ่นัก โดยบ่อหนึ่งมีวิธีการป้องกันมิให้น้ำเปรี้ยวใช้หินปูนฝุ่นรองก้นบ่อ และตาดด้านข้างบ่อ ก่อนปล่อยน้ำจืดลงในบ่อ อีกบ่อหนึ่งขุดตามปกติ ไม่ต้องตาดหินปูน...”

“...วิธีการขุดบ่อให้ขุดหน้าดิน ซึ่งเป็นดินดี ลึกประมาณ ๕๐ ซม. ไปใช้เสริมในพื้นที่ทำการเกษตร ส่วนชั้นที่มีสารประกอบกำมะถันให้ขุดแล้วขนไปทิ้ง โดยนำไปใช้เสริมคันดินกั้นน้ำบริเวณต้นคลองระบายน้ำเปรี้ยว...”

“...เก็บข้อมูลเปรียบเทียบคุณภาพน้ำของบ่อที่มีวิธีการป้องกันน้ำเปรี้ยวกับบ่อตรวจสอบว่าได้ผลดีอย่างไร...”

“...เมื่อได้ผลดี ให้ขุดบ่อตามวิธีการดังกล่าวเป็นระยะๆ ต่อกันตลอดแนวคลอง เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้...”

“...นำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่เป็นทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ดินเปรี้ยว...”

“...น้ำที่จะส่งออกจากพื้นที่ยูโยจะเป็นน้ำดีใช้ไปเจือจางความเป็นกรดในแม่น้ำบางนรา เพื่อเป้าหมายใช้ในการเกษตรของพื้นที่ดินเปรี้ยวบริเวณลุ่มน้ำบางนรา...”

“...การพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวบ้านโคกกระท่อม ตำบลพร่อน อำเภอดงตาล จังหวัดนครราชสีมา มีน้ำชลประทานดีอยู่แล้ว แต่ดินเป็นดินเปรี้ยวเกษตรกรไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดำเนินการพัฒนาในลักษณะเดียวกับบ้านโคกอิฐ โคกใน...”

วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่อำนาจการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร และเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ สนามบินนครราชสีมา ดังนี้

“...ให้นำผลงานและการศึกษาวิจัยการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดของศูนย์ศึกษาไปใช้ในการพัฒนาบ้านยูโย...”

วันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายสวัสดิ์ กฤตรัชตนันต์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ โรงเรียนบ้านเขาตันหยง สรุปได้คือ

“...ควรปลูกหญ้าแฝกครอบคลุมแปลงปลูกผักในพื้นที่ดินทรายจัด เพื่อรักษารูปแปลงผัก และความชื้นในดิน...”

วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายสมพงษ์ ปองเกษม อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายสมพล พันธุ์มณี ผู้อำนวยการกองประสานโครงการ ๔ และนายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ บ้านยูโย ตำบลบางขุนทอง อำเภอดงตาล จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้คือ

“...การพัฒนาดินเปรี้ยวบ้านยูโย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยมาก ขอให้ทุกหน่วยงานร่วมกันพัฒนาให้ดี และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จฯ มาทอดพระเนตร...”

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่แปลงศึกษาและขยายพันธุ์ดาหลา หมู่บ้านปศุสัตว์เกษตรมูโนะ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง และ นายชัยโรจน์ ธรรมรัตน์ ผู้อำนวยการศูนย์ทดลองยางนราธิวาส สรุปได้ดังนี้

“...ให้ศึกษาปรับปรุงพันธุ์ดาหลาต่อไป และพยายามขยายพันธุ์ดาหลาขาวให้มากขึ้น...”

วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายสวัสดิ์ กฤตรัชตนันต์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายสมพงษ์ ปองเกษม อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายสมพล พันธุ์มณี ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการ ๔ สำนักงาน กปร. ดร.สัณห์ชัย กลิ่นพิกุล สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ และนายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ฯ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ฯ สรุปได้ ดังนี้

“...ให้พัฒนาโรงงานสกัดและแปรรูปน้ำมันปาล์มต่อไป เพื่อให้เป็นโรงงานต้นแบบในด้านการผลิตและการบริหารจะต้องดำเนินการในเชิงธุรกิจ จัดหาบุคลากร มีการฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความสามารถดำเนินการเชิงธุรกิจต่อไปในอนาคตได้...”

“...ให้ศึกษาชนิดและพันธุ์ต่าง ๆ ของหม้อข้าวหม้อแกงลิง นำมาปลูกเป็นไม้ประดับใช้ประกอบอาหาร และปลูกผักกูดน้ำ...”

วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ และพระราชทานพระราชดำริแก่นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ฯ ดังนี้

“...ชาวบ้านต่อหลัง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงการทำนาไม่ค่อยได้ผลเพราะดินเปรี้ยว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานเงินเพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือชาวบ้านดังกล่าว...”

วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินชมนิทรรศการผลผลิตทางการเกษตรวันลองกอง ณ หอประชุมจังหวัดนราธิวาส (หลังเก่า) อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายวิทย์รัตน์ กุญชร ณ อยุธยา นายสกล เพ็ชรมณี เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

“... การดำเนินงานเรื่องโรงงานปาล์มน้ำมัน น่าจะเริ่มกันใหม่อีกครั้ง เพื่อรอผลที่ออกมานิคมนสหกรณ์ฯ ต้องการขยายเป็นโรงงานขนาดใหญ่ แต่การขยายยังมีปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะการของบฯ ขยายคงจะยาก จึงไม่ควรขยาย ควรทำของเดิมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพก่อน โดยเฉพาะการบริหารงานในโรงงาน ควรทำเป็นธุรกิจมากกว่าราชการ การอบรมเกษตรกรก็ควรมองในระยะยาว...”

“...การทำทฤษฎีใหม่ สัดส่วนแค่ไหนขึ้นอยู่กับแต่ละภูมิภาค ไม่มีการกำหนดตายตัว...”

“...ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง ให้ศึกษารวบรวมพันธุ์ และขยายพันธุ์ให้มากขึ้นควรเพาะเป็นพืชเศรษฐกิจ แล้วนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านประกอบอาหารและเป็นไม้ประดับนำไปทดลองปลูกในสวนจิตรลดา...”

วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ มัสยิดบ้านเขาดันหยง สหกรณ์เขาดันหยง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขาดันหยง และโครงการแพะนม พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ความว่า

“...ให้ขยายอาคารให้เพียงพอกับจำนวนเด็กที่เพิ่มมากขึ้น...”

“...ให้เลี้ยงแพะนม เนื่องจากแพะนมมีคุณค่าทางโภชนาการ สามารถเป็นอาหารเสริมให้บุตรหลานในครอบครัวได้...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ วัดพระพุทธ และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็กบ้านยูโย หมู่ที่ ๑ ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านยูโย ควรทำในที่เดิม ไม่ควรย้ายไปยังสถานที่ใหม่เพราะจะเป็นการสิ้นเปลือง ควรสำรวจและทำในสถานที่เดิมให้ดีขึ้นกว่าเดิมจะดีกว่า...”

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการระบายน้ำบางนรา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คงจะปลื้มใจที่ราษฎรปลูกข้าวได้ผลดี ทุกวันที่ทั่วโลกช่วยกันก่อสร้างอาหาร ทุกส่วนราชการควรช่วยกันทำงาน โดยกลับไปตำหนักฯ วันนี้จะโทรศัพท์รายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...”

“...ให้ขยายพื้นที่ปลูกข้าวที่บ้านตอหลังและบ้านทรายขาวให้มากขึ้น...”

วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ หมู่บ้านปศุสัตว์ – เกษตรมูโนะ หมู่ที่ ๔ ตำบลโฆสิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ให้ช่วยปรับปรุงพื้นที่สาธารณะหมู่บ้านปศุสัตว์ – เกษตรมูโนะ โดยจัดการดินและน้ำให้สมาชิกใช้ประโยชน์ในการทำนาต่อไป และขอให้ใช้บ้านนายบุญมี วงศ์เชื่อนแก้ว สมาชิกโครงการหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตร

มูโนะ เป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบผสมผสาน โดยให้เกษตรกรจากที่อื่นมาดู เช่น จากบ้านเนินธัมมัง จังหวัดนครศรีธรรมราช บ้านท่าหนูงิฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดอื่น ๆ...”

“...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองช่วยปรับปรุงพื้นที่ จัดการดินและน้ำให้สมาชิกใช้ประโยชน์ได้ดีต่อไป...”

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ต้นไม้หลายชนิดของจังหวัดนราธิวาส มีความสวยงามมาก เช่น ปาล์มบังสุรย์ หมากแดง ดาหลา หลาวชะโอน น่าจะมีสถานที่รวมปลูกต้นไม้เหล่านี้ไว้ด้วยกัน...”

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ ณ วัดโต๊ะโมะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส

“...ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินการช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำบางนราที่ได้รับความสะดวกจากการถูกขโมยเครื่องสูบน้ำของทางราชการ และถูกศาลสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหาย โดยให้ทำการฟื้นฟูการทำเกษตรในพื้นที่โครงการโดยเร็ว และได้พระราชทานเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท แก่ผู้แทนกรมชลประทานเพื่อนำไปช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาในเบื้องต้น ส่วนในระยะต่อไปหากมีกิจกรรมเร่งด่วนขอให้ทาง กปร. สนับสนุนก่อนที่หน่วยงานอื่นๆ จะเข้ามารองรับในระยะยาวได้...”

วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ ณ บริเวณนิคมสร้างตนเองศรีสาคร ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

“... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพอพระทัยที่นิคมฯ ได้ดำเนินการโครงการนาข้าวขั้นบันได...”

“...ควรขยายพื้นที่ทำนาให้มากขึ้นเพราะที่นิคมฯ มีนมาก หากทำเพียงเล็กน้อย ก็จะมาทำกินข้าวในแปลงนาหมด และดีใจมากหากจะมีการขยายพื้นที่ทำนา...”

วันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ ณ บ้านดอย หมู่ที่ ๔ ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

“... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดการทำนา ในหมู่บ้านนี้มีพื้นที่ทำนาอยู่เท่าไร และมียุ่งเก็บข้าวไว้ได้นานหรือไม่ อยากจะขยายพื้นที่ทำนาในหมู่บ้าน...”

วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ บ้านคลองแระ หมู่ที่ ๓ ตำบลบาเราะใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

“...ให้ประสานและร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกไปตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่ราษฎรร้องเรียนว่า ทำนาและเลี้ยงปลาไม่ได้ เพราะน้ำในคลองชลประทานเป็นน้ำเปรี้ยว และให้ศูนย์พิบูลทองฯ...”

“...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิบูลทองฯ ดำเนินการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมโดยทำการ ผักอบรมฯ ราษฎรบ้านคลองแระ หมู่ที่ ๓ ตำบลบาระใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส รวม ๑๑ ราย...”

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ พระตำหนัก ทักษิณราช นิเวศน์ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...ให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีส่วนพฤษภาคมศาสตร์สำหรับรวบรวมพันธุ์ไม้ประจำถิ่นเพื่อการศึกษาการ นันทนาการ และการท่องเที่ยวของประชาชน อย่างเช่นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนพฤษภาคมศาสตร์ที่อำเภอแมริม...”

“...เก็บน้ำและตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วย...”

วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...สวนพฤษภาคมศาสตร์ในภาคใต้จะเป็นแหล่งรวมพันธุ์ไม้และพันธุ์กรรมพืชในภาคใต้เป็นถิ่นอนุรักษ์ และ พัฒนาพันธุ์ไม้ และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ การจัดสร้างสวนพฤษภาคมศาสตร์ในภาคใต้บริเวณป่าเขา ตันหยงและบริเวณป่าเขาสำนัก อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส น่าจะเป็นสถานที่ที่เหมาะสม เพราะอยู่ไม่ไกลจาก ชุมชนเมืองนราธิวาส มีพันธุ์ไม้ขึ้นอย่างอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมสายหลัก เป็นการสะดวกต่อ ผู้ที่สนใจและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มาเยี่ยมชม แต่อย่าทำให้ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ได้รับความ เดือดร้อน และหากมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินที่ราษฎรครอบครองอยู่ควรจ่ายค่าชดเชยด้วยความเป็นธรรม และเป็นทีพอใจของทุกฝ่าย และไม่ควรถูกก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างมากเกินไป หรือขัดกับสภาพแวดล้อม...”

วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน ณ วัดพระพุทธ ตำบลพร่อน อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส มีพระราชดำริ ดังนี้

“...ให้ผอ.ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิบูลทองฯ หรือผู้แทนตามเสด็จฯ ทุกครั้งที่ทรงงานในพื้นที่จังหวัด นราธิวาส...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิบูลทองฯ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส มีพระราชดำริกับอธิการบดีมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิบูลทองฯ ดังนี้

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริและสนพระทัยเกี่ยวกับการใช้น้ำมันปาล์มทดแทนน้ำมันดีเซล และการใช้น้ำมันปาล์มผสมน้ำมันดีเซล เพื่อใช้กับเครื่องจักรกลเกษตรและผลิตเป็นไบโอดีเซล ใช้ทดแทนน้ำมันดีเซลกับรถยนต์ โดยการทดลองทำในเชิงธุรกิจในลักษณะสถานที่จำหน่าย และมีพระราชประสงค์จะสนับสนุนโครงการนี้เป็นการส่วนพระองค์...”

“...ควรลองทำในเชิงธุรกิจ โดยทำเป็นสถานีจำหน่ายในสหกรณ์การเกษตรอ่าวลึก...”

“...ควรเสนอโครงการวิจัยการใช้น้ำมันปาล์มแทนน้ำมันดีเซลต่อมูลนิธิชัยพัฒนา...”

“...ให้พิจารณาขยายกิจการการแปรรูปน้ำมันปาล์มไปสู่ผู้ประกอบการในเชิงธุรกิจ และควรมีการวิจัยเชิงธุรกิจของการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูป...”

วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ ณ อ่างเก็บน้ำไถ่บ้าน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

“...ควรจะดำเนินการจัดสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ ทั้งพันธุ์ที่ขึ้นในป่า และพันธุ์ไม้ที่ปลูกในอ่างเก็บน้ำ...”

วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ณ บ้านคลองแระ ตำบลบาเราะห์ใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการสำนักพระราชวัง ความว่า

“... การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมราษฎรได้เห็นตัวอย่างของราษฎร ๑๑ ราย ที่ประสบความสำเร็จในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จึงได้มีการรวบรวมรายชื่อ และขอสมัครเพื่อปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพิ่มอีก จำนวน ๓๖ ราย...”

วันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปยังหมู่บ้านปศุสัตว์ - เกษตรมูโนะ ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ ท่านผู้หญิงจุงจิตต์ ทีชะระ ความว่า

“...ควรปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เช่น แกลดิโอลัส และฟิคัส...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

“..ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กให้มากกว่าเดิม และควรเสนอแนวทางเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเด็กขาดสารอาหาร...”

วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ณ บ้านปลักปลา ตำบลโฆษิต อำเภอดงหลวง จังหวัดนราธิวาส ได้มีพระราชดำริกับ นายชัยวัฒน์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และนายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วย เลขาธิการสำนักพระราชวัง ดังนี้

“...ให้พัฒนาพื้นที่บ้านปลักปลา ตำบลโฆษิต อำเภอดงหลวง จังหวัดนราธิวาส ให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ทางการเกษตร...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินติดตามการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันได้มีพระราชดำริกับ นายอภิชาติ จงสกุล รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ความว่า

“...ให้ส่งเสริมการใช้ดินอินทรีย์ ทำปุ๋ยหมักในแปลงเกษตรอาหารกลางวันโรงเรียนบ้านค่าย...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริ ณ ฟาร์มตัวอย่างบ้านจระเข้สตรี หมู่ที่ ๕ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอมือ จังหวัดนราธิวาส

“...ควรจัดทำระบบบัญชีแสดงให้เห็นชัดเจนว่ามีการลงทุนอะไร รวมทั้งการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จากภาครัฐ (ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ) เพื่อที่จะได้นำมาพิจารณาถึงจำนวนเงินที่ลงทุนไปจะเหมาะสมกับสิ่งที่ได้มาหรือไม่ รวมถึงองค์การอื่นๆ ที่สนใจจะศึกษา เพื่อนำไปทำตามอย่างบ้าง...”

“...มีพระราชกระแสรับสั่งถามถึงแหล่งงบประมาณว่านำมาจากแหล่งไหนบ้าง และในระยะต่อไปอาจต้องผ่องถ่ายให้เอกชนหรือองค์การกุศลเข้ามาร่วมดำเนินการ...”

วันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน ณ ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ตำบลกะลุวอ อำเภอมือ จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ มีพระราชเสาวนีย์กับผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ดร.จรัสธาดา กรรณสูต และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

“...ให้ขยายพันธุ์กุ่มก้ามกรามปล่อยตามแหล่งน้ำ...”

“...ให้ทดลองเลี้ยงนกกระจาบ...”

วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอมือ จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

“...ให้จัดหาพื้นที่ในการจัดตั้งสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และการอนุบาลสัตว์น้ำ เพื่อปล่อยลงสู่ทะเลในบริเวณ จังหวัดนราธิวาส ถึงจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะในเขตบริเวณที่ทำการประมงชายฝั่งของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่มีปัญหา...”

“...จัดทำปะการังเทียม ให้เกิดเป็นแหล่งชุมนุมและที่อยู่อาศัยของปลา...”

“...จัดให้มีกลไกของรัฐในการดูแลรักษาในระยะ ๓ - ๕ กม. จากฝั่งโดยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและกำหนดมาตรการดูแลและจับกุมให้เป็นตามกฎหมาย...”

วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานคำแนะนำ ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...สมควรที่จะจัดให้มีสถานีวิจัยและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้นเพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และปล่อยลงสู่ทะเล เพื่อเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ และให้มีการฝึกอบรมราษฎรบริเวณใกล้เคียงให้มีความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์และอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ...”

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน ณ แปลงนาพลาสติก หมู่บ้านปศุสัตว์ – เกษตรมูโนะ หมู่ที่ ๓ ตำบลโฆซิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เสด็จพระราชดำเนินแปลงนาพลาสติก และมีพระราชเสาวนีย์กับ ดร. จรัสธาดา กรรณสูต ผู้เชี่ยวชาญกรมประมง

“...ให้ดำเนินการต่อไป โดยให้จ้างงานราษฎรเข้ามาร่วมทำการเลี้ยงปลาและทำนา...”

วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน ณ อ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีพระราชเสาวนีย์กับผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดังนี้

“...มีขยะและสิ่งปฏิกูลในอ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน ให้ช่วยกันดูแล และให้ความรู้แก่ชาวบ้าน...”

วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำริ ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บ้านยูโย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

“...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรที่เป็นเจ้าของที่ดินให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพเกษตรในพื้นที่โครงการ พร้อมทั้งให้สาธิต ให้ชาวบ้านดู รวมทั้งจัดระบบกลุ่ม ระบบการจับจองสิทธิในที่ดิน ระบบน้ำ และระบบพืช เพื่อให้ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน...”

และมีพระราชดำริ ณ หมู่บ้านโคกใน ซึ่งเป็นศูนย์สาขาที่ ๔ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ความว่า

“...ให้ตีกรอบการดำเนินงานให้เห็นรูปธรรม โดยประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบ เห็นด้วยตา ทำด้วยมือ และฟังด้วยหู จับมือมาทำ...”

วันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำริ ณ วัดพระพุทธ ตำบลพร่อน อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

“...ควรจัดเก็บและติดตามข้อมูลเรื่องดิน น้ำ และอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อพิจารณารูปแบบในการช่วยเหลือราษฎรอย่างเป็นระบบต่อไป ซึ่งคงจะต้องใช้เวลา...”

วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำริ ณ วัดชนาราม บ้านไทยสุข หมู่ที่ ๘ ตำบลลาโละ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครราชสีมา

“...น่าจะมีแกนอาสาของคลินิกต่างๆ ในระดับท้องถิ่นเพื่อจะได้ติดตามโครงการนี้ได้อย่างต่อเนื่อง หลังจากที่ส่วนราชการได้เข้ามาให้บริการแล้วกลับไป...”

วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริ ณ บ้านกาหลง หมู่ที่ ๑ ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนครราชสีมา ความว่า

“...ให้ดำเนินการโครงการส่งเสริมด้านการเกษตร เช่น การทำนาข้าวแบบขั้นบันได จัดตั้งธนาคารข้าว ส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกไม้สีสุก ปลูกหวาย และการเลี้ยงปลาเพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีน...”

วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน ณ อาคารพิภุลักษณ์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภุลทองฯ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ เลขาธิการ กปร. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภุลทองฯ และเจ้าหน้าที่ กปร. ดังนี้

“...การทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โภชนาการ โดยให้นำผลการศึกษาที่บ้านอมก๋อยนำมาปรับประยุกต์ใช้ร่วมกัน...”

“...ติดตามสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร กลุ่มปักผ้า บ้านปลากาปิยะ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา...”

จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินแปลงทฤษฎีใหม่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภุลทองฯ มีพระราชดำริแก่ เลขาธิการ กปร. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภุลทองฯ และเจ้าหน้าที่ กปร.

“...ให้หากิจกรรมสำหรับขยายผลให้กับเกษตรกรในลักษณะทฤษฎีใหม่ โดยให้เกษตรกรมีงานทำ ตลอดทั้งปี...”

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริ ณ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบ พระชนมพรรษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...ให้นำอดีตเด็กขาดสารอาหารที่ได้รับการดูแลจนมีภาวะโภชนาการอยู่ในระดับปกติ และปัจจุบันเรียนอยู่ในชั้นมัธยม เข้ามาร่วมในการฝึกอบรมและเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้ปกครอง และเด็กขาดสารอาหาร ต่อไป...”

และได้พระราชทานพระราชดำริ ณ กองพันทหารราบที่ ๓ กรมทหารราบที่ ๕ ค่ายสิรินธร จังหวัดปัตตานี

“...ควรพิจารณาหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น...”

วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชวินิจฉัย ณ เรือนที่ประทับโปงแดง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

“...ให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การสวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้เข้าร่วมดำเนินการแบบบูรณาการเพื่อให้การดำเนินการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และทรงรับที่จะเสด็จฯ ไปทรงเปิดสวนพฤกษศาสตร์ที่จังหวัดนราธิวาส ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗...”

วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชทานพระราชดำริ โครงการพัฒนาพื้นที่พรุแหมแหมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านป่าทุ่งหมู่ที่ ๔ ตำบลบางเก่า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

“...ให้พิจารณาดำเนินการให้ความช่วยเหลือในเรื่องระบบจำหน่ายไฟฟ้าและรถไถให้แก่ราษฎรด้วย...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านจาเราะสโตว์ โคกปาฆาปือซา หมู่ที่ ๕ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ที่ดินจำนวนประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ ติดแม่น้ำบางนรา ซึ่งเป็นนาร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ เนื่องจากขาดแคลนน้ำ สรุปความว่า ดูน้ำฝนอีกหน่อย ชาวบ้านไม่ทิ้งที่น่ายาง ๆ การที่ชาวบ้านไม่ทำนา น่าจะมีอะไรสักอย่าง ที่ดินตั้ง ๒,๐๐๐ ไร่ น่าเสียดายถ้าจะทิ้งโดยไม่ทำประโยชน์...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านจาเราะสโตว์ โคกปาฆาปือซา หมู่ที่ ๕ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ให้หาปลาเกลือ (ปลาพลวงชมพู) มาเลี้ยงที่ฟาร์มตัวอย่างฯ ถ้าฟาร์มนี้เลี้ยงไม่ได้ให้ไปเลี้ยงอีกฟาร์มหนึ่ง...”

“...น่าจะหาต้นหลวงชะโอนมาปลูก...”

“...หน้าฝนน้ำจะมีมากน่าจะหาวิธีเก็บน้ำใช้ ซึ่งฝนจะตกมาในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม...”

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๐ บ้านใหม่ หมู่ที่ ๕ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

“...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ พิจารณา ส่งเสริมอาชีพการเกษตรหรืออุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และหมู่บ้านชายทะเลที่ประสบปัญหาเรื่องทุพโภชนาการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากเดิมราษฎรหมู่บ้านชายทะเลประกอบอาชีพทำการประมง ต่อมาปริมาณสัตว์น้ำมีจำนวนลดลง การประกอบอาชีพประมงจึงทำได้ไม่เต็มที่ ทำให้ขาดแคลนรายได้ ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรและเกิดปัญหาทุพโภชนาการเพิ่มมากขึ้น...”

“...ให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนให้นักเรียนและประชาชน โดยจะพิจารณาจัดหาคอมพิวเตอร์มาให้ และให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ รับผิดชอบการดำเนินงาน...”

“...ให้พิจารณาจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์การศึกษาเกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝก ให้เป็นหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียน...”

“...ให้นักเรียนจัดทำบัญชีฟาร์มในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๐...”

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โรงเรียนศิริราษฎร์รังสฤษดิ์ บ้านสันคีรี หมู่ที่ ๓ ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

“...ให้จัดทำโครงการปลูกหญ้าแฝกในโรงเรียนและให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน...”

“...ให้ดูแลเรื่องงานขยายผลบริเวณหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง ที่ประสบปัญหาเรื่องทุพโภชนาการและรายได้...”

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โรงเรียนบ้านหัวเขา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

“...ให้พิจารณาดำเนินการปรับปรุงพื้นที่นาไร่ที่อยู่ใกล้เคียงให้สามารถปลูกข้าวได้ โดยใช้ปุ๋ยพืชสดช่วยในการปรับปรุงดิน...”

“...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ทดลองพัฒนาปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือแบบสุญญากาศ และพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ความชื้นที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการดังกล่าว...”

“...ให้พิจารณาขยายกลุ่มข้าวซ้อมมือให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น...”

และได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ให้ศูนย์พิกุลทองฯ ช่วยเหลือทางวิชาการให้แก่กลุ่มเกษตรกรในการวัดความชื้นในเมล็ดข้าวและเก็บข้อมูลทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสีข้าว โดยให้จัดทำเป็นสูตรแก่กลุ่มเกษตรกร...”

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าฆาป่าอช ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...ให้จัดทำบัญชีฟาร์ม เพราะชาวบ้านเวลาให้ทำอะไรไม่จด ไม่เขียน ตอนหลัง ออบต. ทำบัตรค่าอาหารนักเรียนก็ไม่ได้ทำ จึงให้ทำเพื่อให้เกิดความโปร่งใส... และให้ทุกคนรอบครัวผู้ใช้น้ำบางนราทำบัญชีฟาร์ม...”

วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริ ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ให้ดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการฟาร์มตัวอย่าง ขึ้น ณ บริเวณหมู่บ้านรอตันบาตู หมู่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยให้จัดซื้อที่ดินว่างเปล่า มาทำการจัดสรรแบ่งแปลง และจัดสร้างหมู่บ้านเพื่อทำการช่วยเหลือครอบครัวราษฎรผู้ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดภาคใต้...”

วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริ วัดตันติการาม บ้านตอหลัง ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

“...ให้จัดหาแหล่งน้ำให้แก่ราษฎร เพื่อใช้ในการอุปโภค – บริโภค และการเกษตร รวมทั้งให้ดำเนินการพัฒนาอาชีพแก่ราษฎร โดยจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพบ้านตอหลัง จัดทำโครงการฟาร์มตัวอย่างขึ้นในพื้นที่บ้านตอหลัง และให้พิจารณาจัดทำโครงการเลี้ยงปลาจืดในกระชังให้แก่ราษฎรบ้านตอหลัง...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านบาลูกากาปัส หมู่ ๑ ตำบลเอราวัณ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

“...โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ สร้างงานให้คนทำ เป็นแหล่งผลิตอาหาร และขอให้ทุกคนช่วยกันรักษาความเป็นป่าที่สมบูรณ์ และควรส่งเสริมการปลูกเงาะน้ำตาลกรวด ให้นำไก่ป่าปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์น้ำ ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง และหากดำเนินการได้ดีแล้ว ก็จะมีคนเข้ามาดู มาศึกษา จะเป็นประโยชน์มาก...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ “..ให้จัดหาแหล่งน้ำให้แก่ฟาร์มตัวอย่างและส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่ได้เรียนรู้วิธีการดูแลเลี้ยงแพะ รวมถึงการบริโภคนมแพะอีกด้วย...”

วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริ ณ ฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านสะเนาะ หมู่ที่ ๑ ตำบลเรียง อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ให้จัดหาแหล่งน้ำให้แก่ฟาร์มตัวอย่างและส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่ได้เรียนรู้วิธีการดูแลเลี้ยงแพะรวมถึงการบริโภคนมแพะอีกด้วย...”

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ฟาร์มนายสมโชค สำราญ หมู่ที่ ๓ บ้านโคกอิฐ ตำบลพร่อน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา

“...ครูที่โรงเรียนวัดพระพุทธรูป ส่วนใหญ่มาบรรจุใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำโครงการเกษตร อาหารกลางวัน จึงขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ไปช่วยสนับสนุน และให้คำแนะนำทางด้านวิชาการด้วย...”

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริ ณ บริเวณนิทรรศการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“...ได้พบว่าสบู่อามีสารที่อาจก่อให้เกิดโรคมะเร็งได้ ควรจะมีการศึกษาทดลองให้ชัดเจน เพราะอาจมีผลกระทบต่อคนที่ดำเนินการได้...”

“...ว่าเมืองไทยเลี้ยงแพะไม่สะอาด อาหารแพะไม่มีคุณภาพและไม่สะอาด ทำให้สัตว์ตาย และให้จัดหา แพะตัวเมียจากบังคลาเทศพันธุ์แบล็คเบงกอล จำนวน ๑๐ ตัว สำหรับนำมาเป็นแม่พันธุ์...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ค่ายสิรินธร จังหวัดปัตตานี ความว่า

“...มีหลายฝ่ายทั้งโรงพยาบาล สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่โภชนาการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เข้าไปดำเนินงานแก้ไขปัญหามะเร็งโภชนาการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน แต่ภาวะโภชนาการของเด็กยังไม่ดีขึ้น...”

วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านเขาตันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ความว่า

“...ควรติดมุ้งลวดเพื่อป้องกันแมลงเวลาทำครัว...”

และมีพระราชดำริ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบางมะนาว ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง

“...เนื่องจากน้ำมันแพง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ควรสอนชาวบ้านให้ชาวบ้านมาเรียนรู้เกี่ยวกับไบโอดีเซล และควรขยายการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไบโอดีเซล...”

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านโคกไผ่ใหญ่ หมู่ที่ ๓ ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัด นครราชสีมา

“...ให้ดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าไผ่ ตำบล ตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนครราชสีมา ตามที่พลเอก ณพล บุญทับ รองสมุหราชองครักษ์ได้กราบบังคมทูล รายงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนต่อไป...”

วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริ ณ วัดสำเภาเขย ตำบลท่าข้าม อำเภอบ้านนา จังหวัดปทุมธานี

“...ควรปลูกหวายในพื้นที่ป่าไม้ การปลูกหวายจะช่วยมูลนิธิศิลาปาศีพในการนำมาใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ ควรดำเนินการปลูกต้นดาหลา และทำการเลี้ยงห่านในฟาร์มด้วย...”

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านลุดง อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี

“...ให้กรมชลประทานพิจารณาจัดหาน้ำให้กับพื้นที่ฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตำบลแป้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปทุมธานี...”

“...โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านครองชีพ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ชาวบ้านจะมารับจ้างและเรียนรู้ในฟาร์มแล้วนำความรู้กลับไปทำที่บ้าน...”

“...ในทางการแพทย์ นมแพะดีกว่านมวัว ไม่มันเกินไปเหมาะสำหรับคนแก่จะได้แคลเซียม...”

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จังหวัดเพชรบุรี ที่นั่นดินเสีย ชาวบ้านใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ทำให้ดินเสีย ชาวบ้านรู้ว่าถ้าเอาอะไรต่ออะไรมาจะมีผลร้าย...”

“...ที่ดินที่ใช้ไม่ได้จะนำมาทำโครงการฟาร์มตัวอย่าง และไม่ให้ราษฎรเดือดร้อน...”

“...ที่โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านลุดง อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี รับสมาชิก ปักผ้าและทอผ้าด้วย...”

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙

สำนักราชเลขาธิการได้มีหนังสือที่ รล ๐๐๑๐.๑/๙๔๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ความว่า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ

“...ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พื้นที่ตำบลบางเขา อำเภอนองจิก จังหวัดปทุมธานี เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ได้มีแหล่งจ้างแรงงาน แหล่งผลิตอาหารและให้ความรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้อง...”

สำนักราชเลขาธิการได้มีหนังสือที่ รล ๐๐๑๐.๑/๙๕๐ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ความว่า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ

“...ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่าง ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บริเวณหมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๘ ตำบลแป้น อำเภอสายบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ได้มีแหล่งจ้างแรงงาน แหล่งผลิตอาหารและให้ความรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้อง...” (สำนักงาน กปร., ๒๕๔๙)

สำนักพระราชเลขาธิการได้มีหนังสือที่ รล ๐๐๐๕.๕/๙๕๐ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ความว่าด้วย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ

“...ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นการช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียงให้มีแหล่งจ้างงาน แหล่งผลิตอาหาร และให้ความรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้อง...”

วันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างใน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านป่าไผ่ ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อเป็น การช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียงให้มีแหล่งจ้างแรงงาน แหล่งผลิตอาหาร และให้ความรู้ด้านการเกษตรที่ ถูกต้อง ตามหนังสือสำนักพระราชเลขาธิการที่ รล ๐๐๑๐.๑/๒๓๕๖ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๙

วันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระ นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตามหนังสือสำนักพระราชเลขาธิการ ที่ รล๐๐๑๐.๑/๒๖๑๒ ณ พื้นที่บ้านโคกโก หมู่ที่ ๒ ตำบลโต๊ะเต็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส เพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ได้มีแหล่งจ้างแรงงาน แหล่งผลิตอาหาร และให้ความรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้อง

วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการ พัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

“...ให้ประมวลตำราแก่งดินอย่างต่อเนื่อง...”

“...ให้ดำเนินการจัดลิขสิทธิ์โครงการแก่งดิน และให้จัดลิขสิทธิ์ทุกโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...”

วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อน วัยเรียน ค่ายสิรินธร จังหวัดปัตตานี

“...ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริดำเนินการอบรมราษฎรในด้าน อุตสาหกรรมและหัตถกรรม เพื่อรองรับแรงงานเข้ามาทำงาน โดยสอนวิธีการสร้างบ้าน สร้างห้องน้ำ การกำจัด ขยะและของเสีย โดยทำเป็นตัวอย่าง และเน้นให้ราษฎรทำเอง เพื่อให้สามารถช่วยตัวเองได้การส่งเสริมอาชีพ ด้านการเกษตรได้ดำเนินการพอสมควรแล้ว รวมทั้งให้ความรู้เรื่องการค้าขั้นพื้นฐานการขายของชำ การจัดทำ บัญชี และควรมีการรวมกลุ่ม โดยเน้นหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ที่ยังมีปัญหา...”

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำรัส กับ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ สวนไม้มงคล ๗๖ พรรษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“...ให้ทดลองขยายพันธุ์ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงว่า จะขยายพันธุ์ด้วยวิธีใด เช่น ปักชำ แยกหน่อ เพาะเมล็ด เพื่อจะได้นำไปขยายผลให้กับชาวบ้านในแถวนี้ จะได้มีรายได้มากขึ้น...”

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำรัส กับเลขาธิการ กปร. ณ โครงการพัฒนาบ้านปีแถมุดอ ตำบลบูกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส สรุปว่า

“...ให้ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรในการปรับปรุงระบบส่งน้ำฝายบ้านบราแง...”

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำรัสกับ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ สวน ๕๐ ปี ครองราชย์ ความว่า

“...ให้ขยายผลในเรื่องการปลูกพืชแซมยางซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้ในช่วงว่างเล็กยังกรีดยางไม่ได้...”

“...ให้ปลูกตาลโตนดในพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นมรดกแก่เยาวชนรุ่นหลัง ในสภาพพื้นที่เหมาะสม...”

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำรัสกับอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ สนามบินบ้านทอน จังหวัดนราธิวาส ความว่า

“...ให้ดำเนินการหาวิธีการปรับปรุงและฟื้นฟูพื้นที่สวนยางในบริเวณพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์...”

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ นายปกรณ์ สัตยวงษ์ รองเลขาธิการ กปร. และหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ สำนักงาน กปร. สรุปว่า

“...ควรปรับปรุงระบบกรองน้ำมันไบโอดีเซลที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ที่เดิมใช้ความร้อนเป็นระบบที่ใช้เกลือในการกรอง...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชกระแสกับนายปกรณ์ สัตยวงษ์ รองเลขาธิการ กปร. และนายวารินทร์ บุชบรรณ ที่ปรึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ความว่า

“...ในศุนย์ศึกษาฯ มีกิจกรรมซ้ำๆ กันมาก...”

“...การสาธิตแปลงสาธิตทำกันมาก แต่ไม่ค่อยมีคนไปดู ควรทำในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จริง และเป็นพื้นที่ของราษฎร...”

“...ควรมีการขยายผล ให้คำแนะนำแก่กลุ่มเป้าหมายนอกพื้นที่ เช่น ที่โรงเรียนเด็กกำพร้าคุณสายลมที่จังหวัดลำพูน มีการทดลองวิธีการกำจัดหอยเชอร์รี่กันเอง โดยไม่มีผู้ให้คำแนะนำวิธีถูกต้องเหมาะสม...”

“...ในหลายพื้นที่ขาดยุงฉาง ไม่มีรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นไปได้ยากให้ไปดูตัวอย่างที่โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชกระแสแก่บายนสุพล ธนุรักษ์ ผู้อำนวยการกองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สรุปความได้ดังนี้

“...เรื่องบอนสีให้นำไปสอนเด็กนักเรียนในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องการขยายพันธุ์บอนสี และนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เข้าโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนต่อไป...”

“...เอกสารเผยแพร่ความรู้ ตำราที่แจกจ่ายไปแล้ว ควรมีการติดตามดูว่าราษฎรมีการอ่าน และมีความเข้าใจ เอาไปใช้ประโยชน์ได้จริงหรือเปล่า ในลักษณะโครงการรณรงค์การอ่านแบบใหม่เชิงเกษตร...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชกระแสแก่บายนอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. และนายบัณฑิต ตันศิริ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน สรุปความได้

“...ควรมีการศึกษาและผลิตปุ๋ยเคมีที่พอดีกับความต้องการและเหมาะสมกับชนิดของพืชและสภาพของดินในพื้นที่ เพื่อวางจำหน่ายที่ร้านค้าของศุนย์ศึกษาการพัฒนาพิภูลทองฯ หรือร้านค้าในหมู่บ้าน เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านไม่มีที่ซื้อ ปุ๋ยที่นำเข้ามาจำหน่ายจากต่างประเทศส่วนใหญ่มีลักษณะผูกขาดและมีราคาแพง...”

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชกระแสแก่บายนจรัลธาดา กรรณสูต ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“...ให้ปรับปรุงโรงสีข้าวพิภูลทองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และให้พิจารณาถึงจำนวนประชากรที่มาใช้ประโยชน์ อย่างน้อยควรมีขนาดเท่ากับโรงสีที่ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ ส่วนเครื่องเก่าให้อนุรักษ์ไว้ และปรับปรุงอาคารให้สวยเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยให้สำนักงาน กปร. เร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว...”

“...ให้ยูวเกษตรกร และกรรมการโรงสีได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการโรงสีข้าวตั้งแต่ต้น รวมทั้งศึกษาด้านบัญชีและหลักสูตรอื่น ๆ ให้ครบวงจร...”

“...ที่นราธิวาสควรทำเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ...”

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชกระแสกับนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. นายศุภชัย บานพับทอง อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ นายณัฐพงศ์ ศิริชนะ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายวารินทร์ บุษบรณ ที่ปรึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดนราธิวาส นายจงรัก พลาศัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสรุปความว่า

“...เครื่องสีข้าวเครื่องเดิมไม่ต้องเดินเครื่องแล้ว ให้เก็บเอาไว้ตามสภาพที่เป็นอยู่ เพราะว่าสีได้ไม่นานเครื่องก็เสีย...”

“...เนื้อหาในพิพิธภัณฑสถานให้นำเสนอเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ซึ่งมีจุดเริ่มต้น คือ ระบบน้ำเพื่อการทำนา การก่อสร้างประตูระบายน้ำ การปรับปรุงดิน และขอให้สอนในเรื่องความรู้ทางวิชาการ เช่น ข้าวจังหวัดนราธิวาสมีความขึ้นสูง เมื่อนำมาสีเมล็ดข้าวจะหัก ต้องมีการวัดความชื้นและทำการลดความชื้นในเมล็ดข้าวก่อนที่จะนำไปสี รวมทั้งจัดแสดงพันธุ์ข้าวที่ชาวบ้านใช้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนวิถีชีวิตชาวนาในพื้นที่...”

“...ที่นี้ผลผลิตข้าวได้มากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดนราธิวาส ให้นำคนแก่ที่เล่าเรื่องได้มาให้ข้อมูลตั้งแต่สมัยที่มีประตูระบายน้ำใหม่ๆ ตอนที่นายแสวง พูลสุข เป็นอธิบดีกรมชลประทาน...”

“...ให้พาณิชย์จังหวัดตรวจสอบข้อมูลโรงสีเอกชนบริเวณใกล้เคียงที่มี ๒ – ๓ แห่ง ด้วยว่าเมื่อมีการปรับปรุงและให้บริการของโรงสีข้าวฟักทองแล้ว รายได้ของโรงสีเอกชนดังกล่าวเป็นอย่างไร ได้รับผลกระทบหรือไม่เพียงใด...”

“...ให้การเงินจังหวัดสอนเรื่องการทำบัญชีให้แก่คณะกรรมการโรงสีด้วย...”

“...ให้มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโดย คณะวิศวกรรมศาสตร์ คุณแลรักษาเครื่องจักร/โรงสี คณะวิทยาการจัดการ คุณแลเรื่องการบริหารจัดการ คณะเกษตร คุณแลเรื่องพันธุ์ข้าวและการดูแลรักษา...”

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชกระแสกับนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. นายโกวิท พงษ์พาณิชย์ รองเลขาธิการ กปร. นายเทอดศักดิ์ บุญยขจร วิศวกรใหญ่ฯ กรมชลประทาน นายสง่า เดชารัตน์ เกษตรจังหวัดนราธิวาส และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปความว่า

“...ให้นำข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวของกลุ่มราษฎรทำนาตำบลเกาะสะท้อนและตำบลโฆษิต อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส ไปแสดงในพิพิธภัณฑสถานโรงสีฟักทองด้วย...”

“...เมื่อมีระบบส่งน้ำเพื่อการทำนาสมบูรณ์แล้ว ต่อไปควรวางแผนทำการเกษตรให้เต็มที่ จะสามารถทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง จึงต้องแนะนำให้ราษฎรรู้จักวิธีการวางแผนปรับปรุงบำรุงดินและการใช้ปุ๋ยให้ถูกวิธีเพื่อป้องกันมิให้ดินเสื่อมโทรม รวมทั้งส่งเสริมเรื่องการตลาดและพันธุ์ข้าวที่จะปลูกด้วย...”

“...ให้บริการจัดการโดยคำนวณดูว่าข้าวจะเข้าโรงสีได้เมื่อไหร่ โรงสีพิกุลทองทำแล้วให้ชาวบ้านมาใช้ประโยชน์...”

“...ให้นำรูปแบบการเพาะเห็ดฟางแบบตูไปขยายผลในพื้นที่สลัมที่อยู่ในโครงการพระราชดำริและขยายผลสู่โรงเรียน...”

“...จมูกข้าวเป็นส่วนที่มีคุณค่าทางอาหารสูงมาก ถ้านำไปทิ้งก็จะเป็นที่เสียดายมาก สามารถนำมาแปรรูปได้หลายอย่าง...”

“...ควรปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลักที่เหลือจึงนำไปขาย...”

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปความว่า

“...เรื่องจุลินทรีย์เป็นเรื่องใหม่ ต่อไปสำคัญ...”

“...ให้นำนิทรรศการโครงการผันน้ำจากลุ่มน้ำโก-ลก ไปยังลุ่มน้ำบางนรา และโครงการบริหารจัดการน้ำป่าพรุโต๊ะแดง ไปจัดแสดงให้กับคณะกรรมการรางวัลนานาชาติ มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลฯ ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ช่วงวันที่ ๑ - ๓ ตุลาคม ๒๕๕๓...”

“...เรื่องการปรับปรุงภาวะโภชนาการต่อไปจะให้เจ้าหน้าที่โครงการที่บังคลาเทศมาดูงานที่พวกเรา...”

วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทอดพระเนตรและติดตามผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาการใช้เชื้อจุลินทรีย์ ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดที่ได้จากแปลงโครงการแก้งดินเพื่อปลูกข้าวและข้าวโพดหวานภายในบริเวณแปลงทดลองวิจัยศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ในการนี้ได้มีพระราชดำริ แก่เลขาธิการ กปร. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

“...ควรทำเป็นการศึกษาจุลินทรีย์ในพื้นที่ดินพรุ ในพื้นที่ที่ยังไม่ถูกทำลาย เพื่อหาชนิดของจุลินทรีย์ชนิดใหม่ ๆ...”

“...ให้นำจุลินทรีย์ที่คัดแยกได้ไปทดลองในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดที่ยังไม่ถูกรบกวน เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองกับการดำเนินงานในพื้นที่แปลงทดลองของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ...”

“...เนื่องจากพื้นที่พรุ ถูกทำลายบางส่วน เห็นควรให้ทุกหน่วยประสานกัน เพื่อจัดทำการแบ่งเขตการใช้ที่ดิน (Zoning) ตามที่ได้จัดตั้งคณะกรรมการกำหนดขอบเขตการใช้ที่ดินในพื้นที่พรุไว้แล้ว...”

วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จติดตามผลการดำเนินงาน พื้นที่ศูนย์สาขาที่ ๔ หมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ ตำบลโฆษิต อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีพระราชดำริกับผู้อำนวยการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ความว่า

“...การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์โรงสีข้าวพิกุลทอง ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา ให้พิจารณาดำเนินการปรับปรุง และรวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้ โดยดำเนินการอย่างประหยัด...”

๓. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

ในช่วงที่ผ่านมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ดำเนินงานในด้านต่าง ๆ หลายแขนง โดยใช้การพัฒนาในลักษณะบูรณาการงานที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ด้าน คือ

๓.๑ ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย

ในช่วงระยะที่ผ่านมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้มีการดำเนินงาน ศึกษา ทดลอง วิจัยตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้ในกรดำเนินงานพัฒนาต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก จากข้อมูลการรวบรวมผลงานศึกษา ทดลอง วิจัยของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการโครงการจนถึงปี ๒๕๕๓ พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๕๒ เรื่อง ประกอบด้วยงานศึกษาวิจัย ๙ ประเภท ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงดิน การพัฒนาเกษตรกรรม(พืช) การพัฒนาปศุสัตว์และโคนม การพัฒนาประมงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การพัฒนาและอนุรักษ์ สัตว์ป่า การพัฒนาป่าไม้ การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาควบคุมโรคติดต่อ และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นการดำเนินการในเรื่องของงานศึกษา ทดลอง วิจัย ดังนี้

- ๑) รวบรวมผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนถึงปัจจุบัน โดย
 - : เน้นการตรวจสอบความครบถ้วนของกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ กับแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้
 - : เน้นการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป
- ๒) แยกผลการศึกษา ทดลอง วิจัยที่ประสบความสำเร็จแล้ว และอยู่ระหว่างดำเนินการ
- ๓) คัดเลือกผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ประสบความสำเร็จแล้ว และพร้อมที่จะนำไปขยายผลสู่ประชาชน
- ๔) นำผลงานศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ได้รับมาคัดเลือกจัดทำเป็นบัญชีหลัก (MENU) ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ
- ๕) จัดทำคู่มือในแต่ละเรื่องของบัญชีหลัก โดยระบุขั้นตอนการดำเนินการตั้งแต่ต้นจนถึงผลผลิตและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ

๓.๒ ด้านการขยายผล มุ่งเน้นการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ทดลอง วิจัย จัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม
- ๒) จัดทำแผนการฝึกอบรมประจำปี ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ร่วมกันโดยกำหนดให้มีองค์กรเป็นการเฉพาะหน้าในรูปของคณะทำงาน รับผิดชอบในการพิจารณาแผนงานขยายผล
- ๓) เน้นการมีส่วนร่วมของราษฎร โดยการจัดประชุมหารือเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในระดับผู้นำหมู่บ้าน แกนนำชุมชน และราษฎรในพื้นที่
- ๔) จัดให้มีการฝึกอบรม และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๕) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดย

- ส่งเสริมให้เกษตรกรตัวอย่างและปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนา

- จัดทำแผนงานการศึกษาดูงานแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และข้าราชการ (หลักสูตร กพ. กษ. และอื่น ๆ เพื่อขยายผลด้านองค์ความรู้)

๖) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ในระดับพื้นที่ของราษฎร เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงแผนปฏิบัติการขยายผลได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของราษฎรและปัญหาของแต่ละพื้นที่

๓.๓ ด้านการบริหารจัดการ

๑) องค์กรบริหารและอัตรากำลัง

พิจารณาโครงสร้างและจัดอัตรากำลังให้เหมาะสม และสอดคล้องกับภารกิจการดำเนินงาน ปรับปรุงองค์กรดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มีรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยจัดกลุ่มภารกิจออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านการบริหารและประสานงาน ด้านวิชาการ และด้านเผยแพร่และขยายผล

๒) แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางการดำเนินงาน และประสานงานร่วมกัน

๓) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

- เน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์กิจกรรม หรือผลสำเร็จ ของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในเชิงรุก โดยเฉพาะป้ายสื่อความหมายในแต่ละกิจกรรม

- จัดให้มีระบบการสื่อสาร เชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่จะให้บริการเผยแพร่ในทันที

- เผยแพร่องค์ความรู้ โดยการผลิตสื่อในทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ วารสาร สื่อท้องถิ่น และนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ ฯลฯ

- ส่งเสริมให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนา

๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของวิสัยทัศน์

๔.๑ วิสัยทัศน์

เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริ ในการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวอย่างยั่งยืนของประเทศ

๔.๒ พันธกิจ

๑) สนองพระราชดำริ ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในคราวเสด็จพระราชดำเนินทรงติดตามงานในพื้นที่ และในโอกาสที่มีพระราชดำริที่เกี่ยวข้องในวโรกาสอื่น ๆ

๒) ดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัย การพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาตามแนวพระราชดำริ พร้อมทั้งดำเนินการหาวิธีการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดำเนินการ

๓) ประสานงานการดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างบูรณาการ และครบถ้วน

๔) ถ่ายทอดกระบวนการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา วิจัย ตามแนวพระราชดำริไปสู่งานขยายผลในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาพื้นที่ และประชาชนอย่างยั่งยืน

๕) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการในรูปแบบต่าง ๆ แก่บุคคลทั่วไป พร้อมทั้งจัดการเผยแพร่ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

๔.๓ เป้าประสงค์หลัก

๑) เพื่อนำองค์กรไปสู่การทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ และสนองพระราชดำริที่พระราชทานให้ไว้ใน การดำเนินงานศึกษา และพัฒนาให้ครบถ้วนและถูกต้อง

๒) แก้ไขปัญหาความยากจน และโอกาสของประชาชนในการพึ่งตนเองและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขยายผลเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่

๓) การจัดการตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่

๔) เน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตตามแนวพระราชดำริ

๔.๔ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อสนองพระราชดำริที่พระราชทานให้ไว้ใน การดำเนินงานศึกษาและพัฒนาให้ครบถ้วนและถูกต้อง โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาในเชิงคุณภาพให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

๒) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและผลกระทบที่เกิดจากสภาวะความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะราคาน้ำมันและความผันผวนทางด้านสภาวะการเงินการคลังโดยเพิ่มขีดความสามารถ และโอกาสของประชาชนในการพึ่งตนเองพร้อมไปกับการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิต

๓) เพื่อให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขยายผลด้วยมาตรการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะการขยายผลในรูปแบบการท่องเที่ยวในเชิงศึกษาและพัฒนากิจการตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม

๔) เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยยึดหลักการตามแนวพระราชดำริและการปฏิบัติตนตามรอยพระยุคลบาทเป็นแนวทางดำเนินงานโดยใช้แผนเป็นเครื่องมือชี้้นำการดำเนินงาน

๔.๕ กลุ่มเป้าหมาย

๑) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่

๑.๑ เกษตรกรในพื้นที่ดินเปรี้ยวพื้นที่งานขยายผล

๑.๒ หน่วยงานภาครัฐ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดนราธิวาส หน่วยงานเอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) ผู้รับบริการ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ได้แก่

๒.๑ เกษตรกรในพื้นที่ดินเปรี้ยวและพื้นที่งานขยายผล ที่ได้รับการส่งเสริมโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

๒.๒ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ผู้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ ดูงาน และเยี่ยมชมผลการดำเนินงานในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๒.๓ เจ้าหน้าที่หน่วยราชการ หน่วยงานร่วมดำเนินการสนองแนวพระราชดำริในพื้นที่ ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานในรูปแบบบูรณาการการทำงาน มีการประสานงานร่วมกัน และดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งผลสำเร็จในการพัฒนาที่ตรงตามแนวพระราชดำริที่ครบถ้วน

๕. ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด

เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ออกเป็น ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนา
- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์ การศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริ

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

เพื่อสนองพระราชดำริที่พระราชทานไว้ในงานด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาให้ครบถ้วนและถูกต้อง ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาในเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้มากขึ้น โดยจะต้องมีการค้นคว้าวิจัยที่เรียบง่าย ประหยัด มีความสอดคล้องตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถนำผลที่ได้ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ สามารถรู้เห็นและสัมผัสได้ในลักษณะ “พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต”

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๑. ศึกษา ทดลอง วิจัย ตามแนวพระราชดำริในด้านการพัฒนาพื้นที่พรุ ทั้งในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด และพื้นที่ดินอินทรีย์ในลักษณะบูรณาการในด้านดิน น้ำ พืช สัตว์ ป่าไม้ และการฟื้นฟูอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้ครบถ้วนและถูกต้อง	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของโครงการทดลอง วิจัย ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดและดินอินทรีย์
๒. ศึกษาวิธีการปรับปรุงดิน และน้ำ ด้วยวัสดุปุ๋ย และการปรับปรุงดินด้วยวัสดุอื่นนอกเหนือจากวัสดุปุ๋ย เช่น การใช้น้ำจืด จุลินทรีย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เป็นต้น โดยยึดแนวพระราชดำริเป็นหลัก พร้อมทั้งดำเนินการอย่างประหยัด และคุ้มค่าที่สุด	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของโครงการวิจัยการปรับปรุงดิน และน้ำในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด
๓. รวบรวมองค์ความรู้จากผลการศึกษาทดลองวิจัยที่เป็นตัวอย่างการพัฒนา ในรูปแบบของแปลงสาธิต การทำการเกษตรในพื้นที่พรุตามแนวพระราชดำริ เพื่อสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้รับบริการ ได้รับรู้ในรูปแบบที่สามารถสัมผัสได้จริง	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของคู่มือองค์ความรู้จากการศึกษาทดลองวิจัยในพื้นที่พรุ - ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนความครบถ้วนของข้อมูลองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดในรูปแบบของแปลงสาธิตที่สามารถสัมผัสได้

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๔. จัดทำแปลงต้นแบบในพื้นที่โดยยึดแนวพระราชดำริเป็นแนวทางในการจัดการในรูปแบบแปลงสาธิตในรูปของการบูรณาการ พร้อมทั้งจัดทำและบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง เพื่อเป็นต้นแบบให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เรียนรู้ต่อยอดต่อไป	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของแปลงสาธิตในรูปของการบูรณาการในพื้นที่โดยยึดแนวพระราชดำริเป็นแนวทางในการจัดการ
๕. พัฒนาระบบฐานข้อมูลประกอบการศึกษาทดลองวิจัย เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ในการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่พรุ	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนข้อมูลองค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบัน ที่ถูกจัดเก็บในระบบฐานข้อมูล

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนา

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขยายผลด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายผลในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศึกษาและพัฒนา รวมทั้งจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้มีการขยายผลทั้งในพื้นที่เป้าหมายเดิม และพื้นที่ที่มีพระราชดำริเพิ่มเติมให้ดำเนินการ โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่บ้านยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๑. บูรณาการส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนทั้งประชาชนทั่วไปให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนางานขยายผลไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของงาน	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่
๒. จัดทำและพัฒนาพื้นที่ให้เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ประจำพื้นที่ขยายผล เพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนางานด้านต่างๆ ที่ครบถ้วนและถูกต้อง	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของศูนย์เรียนรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๓. สนับสนุน และพัฒนาพื้นที่เป้าหมายให้เหมาะสมต่อวิถีชีวิต และสภาพภูมิสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งในด้านการพัฒนาพื้นที่ การพัฒนาแหล่งน้ำ และการพัฒนาอาชีพทั้งในภาคเกษตรและอาชีพนอกภาคเกษตร	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง และเหมาะสม
๔. สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาดูงานในศูนย์เรียนรู้ประจำพื้นที่ขยายผล เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในพื้นที่ขยายผล	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปขยายผลสู่เกษตรกรเป้าหมาย

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๕. จัดการประชุม อบรม สัมมนา และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการขยายผลการพัฒนาที่ถูกต้อง และยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมาย	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนเกษตรกรที่เข้าศึกษาเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ประจำพื้นที่ขยายผล
๖. พัฒนาระบบการเสริมสร้างและเฝ้าระวังภาวะโภชนาการในเด็กอายุ ๐-๗๒ เดือน ตามแนวพระราชดำริ ทั้งในตัวเด็กเล็ก และผู้ปกครอง	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กอายุ ๐-๗๒ เดือน ที่มีภาวะโภชนาการดี
๗. ควบคุม ป้องกัน และเฝ้าระวังภาวะโรคติดต่อ นำโดยแมลงที่มีผลมาจากพื้นที่พรุ ทั้งในบริเวณพรุ และบริเวณขอบพรุ	- ร้อยละของประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคเท้าช้างในจังหวัดนราธิวาสที่ได้รับการคุ้มครองจากการป้องกัน และควบคุมโรค

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม โดยเฉพาะป่าพรุผืนสุดท้ายให้คงอยู่ต่อไปตามแนวพระราชดำริ จึงจำเป็นต้องดำเนินการรณรงค์ในการฟื้นฟู และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง รวมทั้งจำเป็นต้องมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานให้ครบถ้วน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรมีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขสถานการณ์ที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๑. การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ให้เกิดจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. การเตรียมการป้องกันรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งในภาวะปกติ และในสถานการณ์ฉุกเฉิน	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีขึ้น
๓. สำรวจ และศึกษาทรัพยากรในพื้นที่ป่าพรุ ให้มีความครบถ้วนและถูกต้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของข้อมูลทรัพยากรที่ได้รับการสำรวจ และศึกษาในพื้นที่ป่าพรุ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชตามแนวพระราชดำริ ทั้งในส่วนของพันธุ์ไม้พื้นเมือง และพันธุ์ไม้ป่าหายากชนิดต่าง ๆ	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้พื้นเมือง และพันธุ์ไม้หายากในพื้นที่
๕. ส่งเสริม และสนับสนุนการปลูกไม้มีค่า และไม้สามอย่างประโยชน์สี่อย่างในพื้นที่ขยายผล และพื้นที่อื่น ๆ	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการขอรับการสนับสนุนพันธุ์ไม้เพื่อปลูกในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

เพื่อให้การดำเนินงานบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นไปอย่างครบถ้วน และถูกต้อง จำเป็นต้องยึดแนวพระราชดำริ และการปฏิบัติตนตามรอยพระยุคลบาท จึงต้องมีการปรับปรุงกลไกการดำเนินงาน ระบบข้อมูล ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนและทันสมัย โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบการติดตามการดำเนินงานผู้ปฏิบัติงานและผู้ประสานงาน เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมในลักษณะบูรณาการอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ราษฎรและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๑. ประสานงานหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกันในรูปแบบบูรณาการตามแนวพระราชดำริที่มีให้ถูกต้องและครบถ้วน	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการตามแนวพระราชดำริ
๒. สนับสนุนการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ในทุกกิจกรรม /งาน/โครงการ พร้อมทั้งการบริการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รับบริการ	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมปฏิบัติงานในโครงการ
๓. จัดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทั้งองค์ความรู้จากผลงานทดลองวิจัย การจัดการพื้นที่ การขยายผลการพัฒนาพื้นที่ การฟื้นฟู อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ - ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการเผยแพร่องค์ความรู้ และผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
๔. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมายที่รับผิดชอบให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการประหยัดงบประมาณในการดำเนินการ
๕. จัดทำกรอบ โครงสร้างการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ	- ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของความถูกต้องครบถ้วนของการพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๖. การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

๖.๑ การอำนวยการกำกับดูแล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการบริหารจัดการในรูปแบบของ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน และคณะปฏิบัติการในพื้นที่ ตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการ ใช้มุมมองการแก้ไขปัญหาจากหลาย ๆ ด้านมาใช้ในการบริหารจัดการ โดย คณะกรรมการชุดต่าง ๆ ประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เป็นองค์กรสูงสุดของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการ พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ ๒ / ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ มี นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานและมีเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางบริหารโครงการ อำนวยการควบคุมกำกับดูแล และ ติดตามการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๒. คณะอนุกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ที่ ๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ มี นายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี เป็นประธาน และมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ เป็นอนุกรรมการและมีผู้อำนวยการสำนักศึกษาการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และกิจกรรมพิเศษ สำนักงาน กปร. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่กำหนดกรอบนโยบาย ควบคุม กำกับดูแลและประสานในการดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลองและวิจัย ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

๓. คณะอนุกรรมการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ที่ ๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ มี นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธาน และมีที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ สำนักงาน กปร. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่จัดทำ แนวทางด้านโครงสร้าง อัตรากำลัง และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณของศูนย์ศึกษา การพัฒนาฯ

๔. คณะอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ที่ ๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ มีเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน และมีที่ปรึกษาด้าน การประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ติดตามผลการ ดำเนินงาน และพิจารณากลับกรองรายละเอียดโครงการและงบประมาณประจำปีตามที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เสนอขอรับการสนับสนุน

๕. คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ มีผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสเป็นประธาน และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแล ประสานการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนแม่บทฯ จัดทำแผนปฏิบัติงาน และงบประมาณ ประจำปี และให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมปฏิบัติงานในโครงการฯ สำหรับการปฏิบัติงานได้ มอบหมายให้ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๖. คณะทำงานด้านอำนวยการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๑/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๒ มีผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นประธาน และหัวหน้างานวิชาการและประสานงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ มีหน้าที่ในการกำหนดแผนงานโครงการ และเป้าหมายการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่พรุ ประสานงาน และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ พร้อมทั้งติดตามการดำเนินงาน ประเมินผล และประเมินพันธกิจโครงการฯ

๗. คณะทำงานด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๑/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๒ มีผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นประธาน และหัวหน้างานวิชาการและประสานงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ มีหน้าที่กำหนดแผนงานศึกษาวิจัยและทดลองให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานศึกษาทดลองวิจัยให้เป็นไปตามกรอบการดำเนินงาน พร้อมทั้งรวบรวมและเผยแพร่ผลงานศึกษาทดลองวิจัยที่สำเร็จเป็นรูปธรรม

๘. คณะทำงานด้านส่งเสริมและขยายผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๒/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส (ด้านเศรษฐกิจ) เป็นประธาน และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ มีหน้าที่ในการกำหนดแผนงานโครงการ และเป้าหมายการดำเนินงานส่งเสริมและขยายผลในพื้นที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลตามแนวพระราชดำริ

๙. คณะปฏิบัติการในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจุบันแต่งตั้งตามคำสั่งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๓/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เพื่อให้การปฏิบัติงานในพื้นที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามแนวพระราชดำริ จึงได้แต่งตั้งคณะปฏิบัติการในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวน ๕ คณะ ดังนี้

- ๑) คณะปฏิบัติการในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ๑๓ หมู่บ้าน
- ๒) คณะปฏิบัติการในพื้นที่ศูนย์สาขาที่ ๑ โครงการสวนยางเขาดันหยง

- ๓) คณะปฏิบัติการในพื้นที่ศูนย์สาขาที่ ๒ โครงการพัฒนาหมู่บ้านปีนมุดอ
- ๔) คณะปฏิบัติการในพื้นที่ศูนย์สาขาที่ ๓ โครงการหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ
- ๕) คณะปฏิบัติการในพื้นที่ศูนย์สาขาที่ ๔ โครงการพัฒนาบ้านโคกอิฐ-โคกโน บ้านยูโย

๖.๒ หน่วยงานร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย

๑. กรมพัฒนาที่ดิน

- เป็นหน่วยงานหลัก ทำหน้าที่เป็นส่วนเลขานุการโครงการฯ เป็นแกนกลางในการบริหารประสานงาน ติดตามประเมินผล และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ
- จัดทำแผนและดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาพื้นที่พรุ
- สาธิต แนะนำ และบริการเกษตรกรด้านการพัฒนาที่ดิน
- สำรวจดินอย่างละเอียดและวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เป้าหมาย
- จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำภายในพื้นที่เป้าหมาย
- สำรวจ ออกแบบ วางผัง และควบคุมระดับน้ำในแปลงทดลองวิจัยในพื้นที่พรุ
- บริหารจัดการสิ่งก่อสร้าง และอาคารภายในพื้นที่โครงการฯ
- สนับสนุนการดำเนินงานให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมดำเนินงานโครงการฯ ตามกรอบนโยบายและทรัพยากรที่มีอยู่

๒. กรมชลประทาน

- บริหารจัดการน้ำและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนการศึกษา ทดลองและการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ
- ควบคุมและดำเนินการก่อสร้างโครงการชลประทานขนาดเล็กและขนาดกลาง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการอื่นตามพื้นที่ลุ่มน้ำตามที่ได้รับมอบหมาย
- ดำเนินการเกี่ยวกับการกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบาย หรือแบ่งน้ำ เพื่อการเกษตรกรรม การสาธารณสุขโรค การอุตสาหกรรม การคมนาคมทางน้ำ ติดตามและประเมินความปลอดภัยของเขื่อนรวมทั้งการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำภายในพื้นที่ลุ่มน้ำที่รับผิดชอบ
- บำรุงรักษาอาคารชลประทาน ถนนชลประทาน และปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่โครงการ
- แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและป้องกันบรรเทาอุทกภัย รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำที่รับผิดชอบ
- ให้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ผู้ใช้น้ำ

๓. กรมวิชาการเกษตร

- ทำการศึกษาและวิจัยหาพันธุ์พืชที่เหมาะสม เพื่อปลูกในพื้นที่ดินเปรี้ยวให้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจคุ้มค่า
- นำผลการศึกษา วิจัยที่ประสบผลสำเร็จแล้วไปขยายผลสู่เกษตรกรพื้นที่เป้าหมาย
- ให้บริการทางวิชาการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต
- ฝึกอบรมให้ความรู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืช และเห็ด
- จัดทำแปลงสาธิตการผลิตพืช และเห็ด

๔. กรมปศุสัตว์

- ศึกษา ทดลอง ค้นคว้า และวิจัยการปลูกพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ดินพรุ ดินเปรี้ยว ดินทราย การใช้วัสดุท้องถิ่นเลี้ยงสัตว์ พันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมและแนวทางการส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์ที่เหมาะสม รวมทั้งปัญหาการเกิดโรคในสัตว์เลี้ยง

- ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกร
- ฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกร
- ปรับปรุงพันธุ์สัตว์พื้นเมืองในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ศูนย์สาขา โดยใช้พ่อแม่พันธุ์ดีและ/หรือวิธีผสมเทียม
- ปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์สาธารณะ แปลงหญ้าในสวนมะพร้าว และแปลงหญ้าสวนครัวในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ศูนย์สาขา ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๕. กรมประมง

- ศึกษาวิธีการเลี้ยงปลาที่เหมาะสมกับสภาพแหล่งน้ำในเขตพื้นที่พรุ
- ทดลอง และวิจัยหาพันธุ์ปลาที่เหมาะสมในการเลี้ยงและแก้ไขความเป็นกรดของน้ำอย่างถูกต้องและประหยัด
- ส่งเสริมและเผยแพร่การเลี้ยงปลาสู่เกษตรกร เพื่อเพิ่มอาหารโปรตีน
- ศึกษาหาวิธีการขยายพันธุ์สัตว์น้ำที่เป็นที่ต้องการของตลาด
- ศึกษา รวบรวม และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ในพื้นที่พรุ

๖. กรมส่งเสริมการเกษตร

- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิต และจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด
- ให้บริการทางการเกษตรตามสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกร
- ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร และบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน
- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้
- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิต และจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด

๗. กรมส่งเสริมสหกรณ์

- ส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มั่นคง ช่วยตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- เผยแพร่การสหกรณ์ เพื่อให้ประชาชนรู้จัก เข้าใจ ยอมรับ ศรัทธา และเข้ามาร่วมในขบวนการสหกรณ์ หรือให้กลุ่ม/องค์กรในพื้นที่ใช้ “ระบบการสหกรณ์” ในการดำเนินงาน
- พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจ และเทคโนโลยี ให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจ สังคม แก่มวลสมาชิกและชุมชน
- เสริมสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร รวมถึงสนับสนุนการใช้ “ทุนทางสังคม” ในการสร้างความมั่นคงและชุมชนเข้มแข็ง

- เสริมสร้างเครือข่ายการผลิต การตลาด และพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อให้การผลิตด้านการเกษตรมีความมั่นคง ประชาชนสามารถยึดเป็นอาชีพได้และมีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน

๘. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนราธิวาส

- ช่วยติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโครงการศูนย์ฯ
- ขยายผลการพัฒนาโครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่โครงการศูนย์ฯ และพื้นที่มีพระราชดำริ
- กำกับ ดูแล และพัฒนาข้าราชการและลูกจ้างในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

๙. กรมหม่อนไหม

- ศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาเกี่ยวกับพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต การอารักขา วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป นวัตกรรม และมาตรฐานเกี่ยวกับหม่อนไหม ผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหมและผลพลอยได้
- ดำเนินการเกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานหม่อนไหม ผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม และผลพลอยได้
- ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตและส่งเสริมสนับสนุนด้านหม่อนไหม และวัสดุย้อมสี
- ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่องค์ความรู้ บริการข้อมูล และพิพิธภัณฑการเรียนรู้ด้านหม่อนไหม

๑๐. กรมการข้าว

- ศึกษา วิจัย ทดลองพัฒนาเกี่ยวกับพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต การอารักขาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูปและมาตรฐานข้าว
- ดำเนินการผลิตและส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ส่งเสริม สนับสนุน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต และการจัดการข้าวรวมทั้งอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับข้าว
- ดำเนินงานเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานข้าว
- ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาระบบการจัดการสินค้า การแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการตลาดข้าว

๑๑. กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

- ทำการสำรวจเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และอื่น ๆ ในป่าพรุ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะ ชนิดที่ตั้ง และนิเวศวิทยาตามธรรมชาติในป่าพรุ และทำการศึกษา ทดลอง วิจัยเกี่ยวกับการปลูก การขยายพันธุ์ ระบบนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อมในป่าพรุ รวมถึงด้านการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าพรุที่ยั่งยืน
- ทำการฝึกอบรมและเผยแพร่ให้ความรู้ เกี่ยวกับป่าพรุและสภาพแวดล้อมรวมทั้งการป้องกันไฟไหม้ป่าพรุโต๊ะแดง ตลอดถึงประชาสัมพันธ์รณรงค์ สร้างจิตสำนึกให้มีความรักความหวงแหนทรัพยากรป่าพรุ
- จัดทำแปลงสาธิต “แปลงนิทรรศการที่มีชีวิต” ประเภทต่าง ๆ เช่น แปลงฟื้นฟูป่าพรุ แปลงสาธิตการปลูกไม้โตเร็ว แปลงสมุนไพร เพื่อใช้ป็นไม้พลังงานและไม้เศรษฐกิจ และแปลงสาธิตการใช้ประโยชน์ของป่าพรุรูปแบบต่าง ๆ
- พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของป่าพรุให้คงสภาพตามระบบนิเวศวิทยาด้วยมาตรการต่าง ๆ และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนเพื่อสร้างเครือข่ายเพื่อนชาวพรุ
- ฟื้นฟูป่าพรุเสื่อมโทรมในเขตอนุรักษ์ให้กลับสมบูรณ์ เป็นป่าพรุดั้งเดิม

- ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น จัดให้มีการเดินศึกษาธรรมชาติ ทางล่องเรือ ศึกษาศาสนาทางน้ำ เป็นต้น

๑๒. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

- สนับสนุนการปลูกยางพันธุ์ดีทดแทนยางพันธุ์เก่าหรือยางพันธุ์พื้นเมือง ในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ พร้อมทั้งให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่มีอยู่

๑๓. จังหวัดนราธิวาส

- ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ตามอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ

- บริหาร และติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานร่วมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ฯ โดยแผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในศูนย์ฯ ควรบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

๑๔. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส

- จัดและกระจายบริการสาธารณสุขให้ครอบคลุมพื้นที่โครงการฯ และ หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ รวมทั้งพื้นที่ที่มีพระราชดำริ

- พัฒนาคุณภาพอนามัยแม่และเด็ก ดำเนินการแก้ไขปัญหาคาดสารอาหาร และการขาดสารไอโอดีน

- สนับสนุนและให้ความรู้ด้านอนามัยและสุขภาพสิ่งแวดล้อม

๑๕. กรมควบคุมโรค

- ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานด้านการป้องกัน บำบัด และรักษาโรคเท้าช้างกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่

- ศึกษา วิจัย โรคที่เป็นปัญหาที่นำโดยแมลง

- เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ และเผยแพร่วิชาการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

- ให้บริการรักษา และปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่เจ้าหน้าที่ และประชาชนในพื้นที่รอบศูนย์ฯ

- ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลง และโรคที่เกิดจากพยาธิอื่น ๆ รวมทั้งโรคที่เกิดจากสัตว์มาสู่คน

๑๖. กรมการพัฒนาชุมชน

- จัดระเบียบชุมชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ พร้อมทั้งในการพัฒนาแก่สตรีเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกิจกรรมศูนย์เด็กเล็กตามแนวพระราชดำริ

- จัดตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มผู้สนใจภายใต้โครงสร้างของ อบต. และจัดการฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นการทำงานในรูปกลุ่มและบทบาทของประธานและคณะกรรมการกลุ่ม และกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม เป็นการมุ่งพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาของหน่วยงานอื่น ๆ

- ฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ในการประกอบศิลปอาชีพ โดยการประสานงานด้านวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ๑๗. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม**
- ฝึกอบรมราษฎรด้านหัตถกรรม เพื่อเป็นอาชีพเสริมแก่เกษตรกรในพื้นที่
 - ส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนให้แก่เกษตรกร โดยใช้วัตถุดิบเส้นใยพืชชนิดต่าง ๆ ในพื้นที่
 - ให้การส่งเสริมด้านการตลาดแก่เกษตรกรในพื้นที่

๑๘. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

- ฝึกอาชีพเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาสตามพื้นที่โครงการที่มีพระราชดำริ

๑๙. กองทัพอากาศที่ 4

- พิจารณาคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการในหมู่บ้านปศุสัตว์ – เกษตรมูโนะ ประสานส่วนราชการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการในหมู่บ้านปศุสัตว์- เกษตรมูโนะ
- พัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโครงการหมู่บ้าน ปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ พร้อมทั้งปรับปรุงด้านบริหารจัดการ

๒๐. กรมแผนที่ทหาร

- สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานโครงการด้านภาพถ่าย โดยการถ่ายภาพทางอากาศ จัดทำ แผนที่เพื่อใช้ศึกษาและประกอบแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ และขอบเขตพื้นที่ที่มีพระราชดำริให้ดำเนินการตามความเหมาะสม

๒๑. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (กรป.กลางเดิม)

- ก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางเข้าสู่พื้นที่โครงการ รวมทั้งหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ
- ก่อสร้างและปรับปรุงถนนภายในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๒๒. กรมที่ดิน

- สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เกี่ยวกับเรื่องที่ดินตามที่ได้รับการร้องขอ

๒๓. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- ศึกษาและพัฒนากรรมวิธี รวมถึงกระบวนการสกัดน้ำมันปาล์ม และแปรรูปต่อเนื่องจนถึงขั้นบริโภค โดยเน้นการดำเนินการในเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการดำเนินงาน
- ศึกษาการนำผลพลอยได้จากกระบวนการผลิตนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ
- ศึกษาการพัฒนาการใช้ไขมันปาล์มผลิตเป็นน้ำมันไบโอดีเซลและส่งเสริมการใช้ไขมันไบโอดีเซลทดแทนน้ำมันดีเซลภายในพื้นที่โครงการ

๒๔. มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

- จัดบริการด้านการศึกษาตามแนวพระราชดำริ
- ร่วมดำเนินงานศึกษาทดลองวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่พรุ และเผยแพร่งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่

๒๕. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

- จัดบริการการศึกษาออกโรงเรียนทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาอาชีพ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร โดยมุ่งเน้นผู้ด้อยโอกาส และการเสริมสร้างความ

เข้มแข็งของชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และนโยบายการศึกษาสร้างชาติ การศึกษาสร้างคน และการศึกษาสร้างงาน

๒๖. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส

- จัดบริการด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาให้กระจายทั่วถึงทุกพื้นที่ของโครงการฯ พร้อมทั้งเร่งพัฒนาคุณภาพของบริการการศึกษาให้มากขึ้น

๒๗. วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส

- เป็นเครือข่ายของชุมชนในการเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อถ่ายทอดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒๘. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

- การเจาะสำรวจและรักษาคุณสมบัติดินอินทรีย์ เพื่อเป็นแนวทางใน การใช้ประโยชน์ด้านอุตสาหกรรม พร้อมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่กลุ่มเกษตรกรในโครงการ

๒๙. สำนักงานทางหลวงชนบทจังหวัดนราธิวาส

- ก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางเข้าสู่พื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งดูแลรักษาและซ่อมแซมตามความจำเป็นและเหมาะสม

๓๐. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

- ขยายเขตพื้นที่บริการไฟฟ้าให้ทั่วถึงในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และพื้นที่ที่มีพระราชดำริ

๓๑. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนราธิวาส

- ให้ความรู้ความเข้าใจและสนับสนุนการจัดการด้านการตลาดแก่กลุ่มและประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบโครงการศูนย์ฯ

๓๒. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนราธิวาส

- ให้การพัฒนาและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนในกรณีต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้พึ่งตนเองได้

๓๓. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต ๓

- ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เกี่ยวกับ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” และผลการดำเนินงานด้านอื่น ๆ

๓๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ร่วมดำเนินงาน และให้การสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่ที่มีพระราชดำริ
- ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงานในพื้นที่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

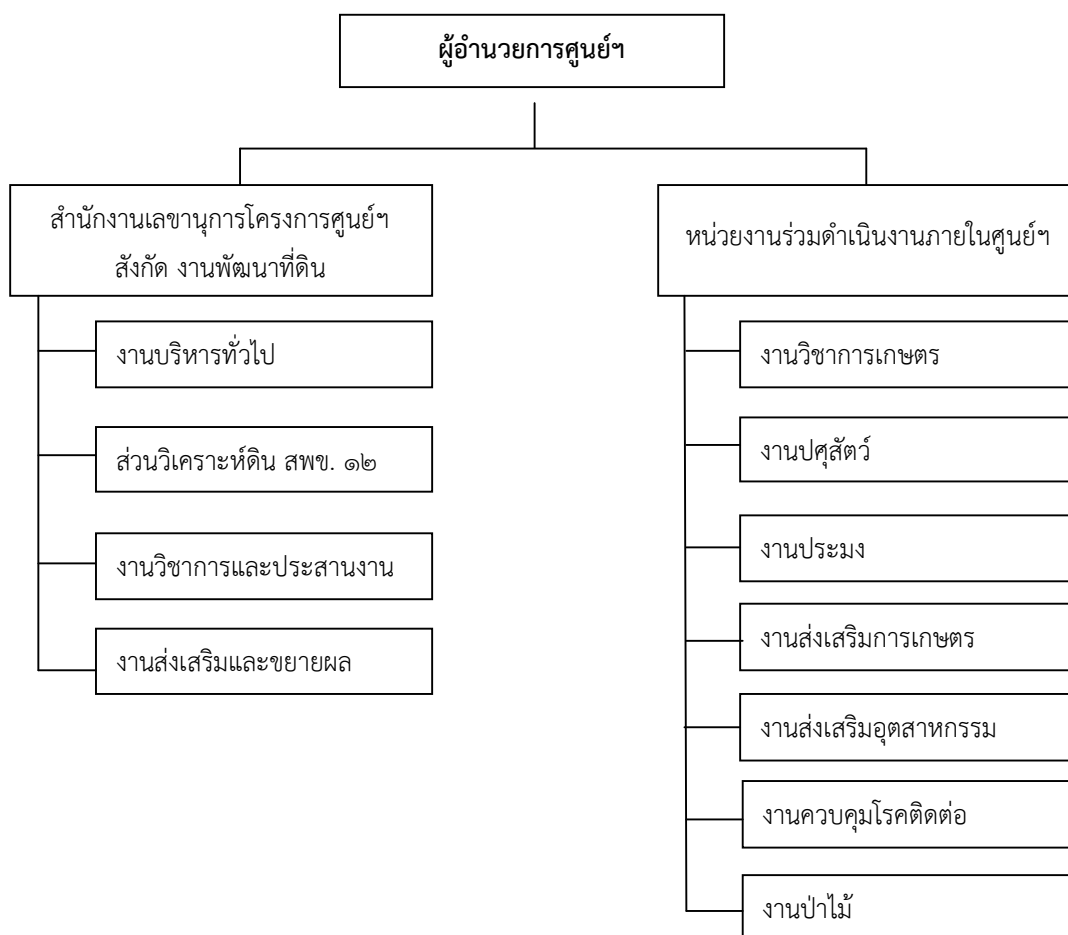
๓๕. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร.)

- กำหนดนโยบาย และแนวทางการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริอย่างสอดคล้องครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ

- กำกับ ดูแล กำหนดการดำเนินงาน และบริหารโครงการให้สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ
- พิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินงานตามความจำเป็น และเหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานสามารถสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ประเมินผลการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

๖.๓ การบริหารงานในโครงการ

การบริหารงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นการดำเนินงานในรูปแบบของการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมพัฒนา และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ที่ได้พระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ สามารถสนองแนวพระราชดำริได้ครบถ้วนสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องมีการแบบการบริหารงานภายในศูนย์ฯ ดังนี้

ภาคผนวก

ก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ

๑) เป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research & Development Center)

เมื่อดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง จนได้ผลสำเร็จแล้วก็นำไปขยายผลให้กับเกษตรกร และประชาชนทั่วไปได้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการศึกษาและพัฒนา

๒) พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิต คำนึงถึงภูมิประเทศ ภูมิสังคม

ประการแรก เป็นพิพิธภัณฑที่แสดงถึงลักษณะภูมิประเทศ ภูมิสังคม แสดงถึงวัฒนธรรมการประกอบอาชีพของท้องถิ่น และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่น

ประการที่สอง มีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว มีความเจริญงอกงามอยู่ตลอดเวลา เพราะมีการดำเนินการ ศึกษา ทดลอง ค้นคว้า พัฒนาขยายผลอยู่เสมอ

ประการที่สาม มีประโยชน์แก่ราษฎร จะมองเห็นสิ่งที่เป็นวิวัฒนาการที่สามารถเข้ามาศึกษานำความรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองได้จริง

๓) ทรงคัดเลือกพื้นที่ด้วยพระองค์เอง เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค

เพื่อจุดประสงค์ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาแต่ละจุดกระจายอยู่ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาคเป็น ๖ แบบจำลองของภาคนั้น ๆ เป็นพื้นที่ส่วนย่อยที่สอดคล้องกับภูมิภาคและเป็นตัวอย่างของภูมิภาคอย่างแท้จริงที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้

๔) เป็นตัวอย่างของการบริหารงานรูปแบบใหม่ การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development)

หากมองในลักษณะการวิเคราะห์ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงองค์กรแล้ว จะพบว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คืออุบัติการณ์ของการจัดการรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินไทยที่รวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไว้ด้วยกันเป็นลักษณะ “รวมศูนย์” และยิ่งไปกว่านั้น ยังมีส่วนของเอกชน และองค์กรที่มีใช้รัฐบาลร่วมประสานการดำเนินงานอยู่ด้วย การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เป็นการผสมความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้บริการประชาชน โดยปรับลดอัตตวิสัยของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมักคุ้นเคยกับความเป็นเจ้าของและอำนาจหน้าที่เบ็ดเสร็จของแต่ละส่วนราชการการจัดรูปแบบการบริหารศูนย์ฯ โดยมีได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หากแต่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่แก่ประชาชนตามพระราชดำรินั้น เป็นปรัชญาการทำงานแนวใหม่ ที่ยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในประวัติการบริหารราชการแผ่นดินของไทย

๕) เป็น “ระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers)

ในอดีตที่ผ่านมา งานบริหารที่จะให้แก่ประชาชนและชุมชน ดูจะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนและสลับซับซ้อนอยู่ไม่น้อย เกษตรกรที่ต้องการความรู้และการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านการทำมาหากินต้องเสียเวลาในการเดินทางไปติดต่อขอรับบริการจากหลายหน่วยงานแต่ละหน่วยงานก็อยู่ไกลต่างสถานที่กัน ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคแก่การแสวงหาความรู้และรับบริการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ วัตถุประสงค์หลักสำคัญประการหนึ่ง ก็คือบทบาทในการทำหน้าที่ “ระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for

the farmers) กล่าวคือเกษตรกรและประชาชนผู้สามารถสนใจสามารถก้าวเข้าไปในพิภพวิถีที่มีชีวิตแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศตามความสะดวก และขอรับบริการตั้งแต่เรื่องการใช้พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านน้ำ ด้านเมล็ดพันธุ์พืช ด้านการตลาด และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและการทำมาหากินตลอดจนการฝึกอบรมโดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว ทำให้เกษตรกรประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายในคราวเดียวกันด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๓ ทศวรรษศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ : ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา, ๒๕๕๒ : ๙-๑๑)

๒. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหลักคือ **การพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้** โดยทรงยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นตอนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีในทุกภาคส่วน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติด้วยมรรควิธีที่เรียบง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีหลักการทรงงานที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

๑) ระเบิดจากข้างใน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน มีพระราชดำรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” นั้นหมายความว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คนและครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก

๒) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปี่ยมด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหานั้นจะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักมองข้าม

๓) ทำตามลำดับขั้น

ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุขเมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็สามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่ายเน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด

๔) องค์กรรวม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีวิถีคิดอย่างองค์กรรวม (Holistic) ทรงมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร มองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงดังเช่นกรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานเป็นแนวทางดำเนินชีวิตแก่ปวงชนชาวไทย อันเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพซึ่งพระองค์ทรงมองอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อน้ำในการทำการเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้นเกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการ

และการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร นั่นคือแนวทางการดำเนินงานทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑, ๒ และ ๓

๕) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานพระราชดำริเพื่อดำเนินงานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลพื้นฐานในเบื้องต้นจากเอกสารต่าง ๆ แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และสอบถามจากราษฎรในพื้นที่ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์สังคม

๖) การมีส่วนร่วม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งสาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้เข้าร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันทำงานโครงการพระราชดำริโดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนหรือความต้องการของสาธารณชนด้วย

สำหรับวิธีการมีส่วนร่วมพระองค์ทรงนำ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหารจัดการดำเนินงานซึ่งเป็นวิธีการที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา โดยหากจะทำโครงการใดจะทรงอธิบายถึงความจำเป็นและผลกระทบที่เกิดกับประชาชนทุกฝ่าย รวมทั้งผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เมื่อประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยแล้ว หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและร่วมดำเนินการมีความพร้อม จึงจะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินโครงการนั้น ๆ ต่อไป

๗) ประโยชน์ส่วนรวม

การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๘) ประหยัด เรียบง่าย ทำให้ง่าย

นอกจากนี้ ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักการดำเนินงานด้วยความเรียบง่ายหรือทำให้ง่าย ราษฎรสามารถทำได้เอง สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือให้เทคโนโลยีที่ยู่งยากนัก

๙) ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain)...การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และ การที่คนอยู่ดีมีสุข เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว คือหลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

๑๐) เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ให้ดำเนินไปบน “ทางสายกลาง” และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำ

วิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๑๑) ไม่ติดตำรา

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะการพัฒนาที่อ่อนโยมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาของชุมชน เป็นการใช้ตำราอย่างอะลุ่มอล่วยกันไม่ผูกติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม คือ “ไม่ติดตำรา”

๑๒) ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจถึงธรรมชาติ และต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมองปัญหาธรรมชาติอย่างละเอียด โดยหากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ เช่น การแก้ไขปัญหาลำน้ำเน่าเสียได้พระราชทานพระราชดำริ “การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” ปลอ่ยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ หรือแม้กระทั่ง “การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง” ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผลและไม้ฟืน นอกจากได้ประโยชน์ตามประเภทของการปลูกแล้วยังช่วยสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วย พระองค์จึงทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์ที่อยู่อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, กษัตริย์นักพัฒนา, ๒๕๕๒ : ๒๕-๓๑)

๓. ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษา เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554 ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บางเขน กทม. ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑) **ด้านการบริหาร** ให้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ ทั้งนี้ หากมีบางประเด็นที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสามารถทำได้ แต่ให้ทำการหารือกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในทุกระดับ และต้องกราบบังคมทูลฯ ก่อน ในส่วนองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารชุดต่างๆ ให้คงรูปแบบองค์ประกอบของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการระดับต่างๆ ทั้งในส่วนองค์การบริหารส่วนกลาง และองค์การบริหารระดับย่อยของแต่ละศูนย์ศึกษา ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ไว้ตามเดิม

๒) **ด้านการวิจัยและพัฒนา**

๒.๑) ยึดตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒.๒) ปรับปรุงตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒.๓) ปรับปรุงเพิ่มเติมตามความเห็นคณะกรรมการระดับต่างๆ แต่ไม่ควรซ้ำกับงานของกรมหรืองานพื้นฐานมากเกินไป

๒.๔) ความสำเร็จงานด้านวิจัยประยุกต์ (Applied Research) หรือการวิจัยต่อยอด

๒.๕) เน้นการถ่ายทอดผลงานวิจัย หรือขยายผลงานวิจัยให้มากขึ้นตามอัตรากำลังและขีดความสามารถ

๓) ด้านการขยายผลงานวิจัย

๓.๑) ให้ความสำคัญกับการศึกษา และฝึกอบรมในศูนย์ฯ ให้มากขึ้น

๓.๒) การขยายผลงานวิจัยนอกศูนย์ฯ ควรเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง และมีงบประมาณ อาทิ

- ส่วนราชการ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมการปกครอง เป็นต้น
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สภาเกษตรกร สภาผู้แทนราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น
- องค์การที่ทำงานขยายผล อาทิ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิราษฎรประชาอุทิศ มูลนิธิปิดทองหลังพระ เป็นต้น

๓.๓) ควรจัดวิทยากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความชำนาญในการถ่ายทอด และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าฟังการบรรยาย / อบรม

หลักคิด / หลักปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งโดยประมวลจากพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สรุปลงได้ดังนี้

- ๑) เน้นความพอเพียง
- ๒) เกษตรยั่งยืน
- ๓) การแก้ปัญหาโลกร้อน

๔. มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารรัฐสภา ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๖ หน่วยงาน เป็นกรรมการ และเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

๑) เรื่องอัตรากำลังที่ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาฯ ได้แก้ปัญหาโดยใช้พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวโครงการเป็นส่วนเสริม โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงาน ก.พ. จัดทำและอนุมัติกรอบโครงการพนักงานราชการในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามแผนแม่บทได้ แต่หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถได้ข้าราชการที่มีความรู้และประสบการณ์สูง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจมาศึกษา ดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เข้าใจได้ อย่างชัดเจน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ จึงเห็นควรมีข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านงานศึกษา ทดลอง วิจัย และการขยายผลสู่ความสำเร็จไปสู่ประชาชน มาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เต็มเวลามากขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับพนักงานราชการเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับศูนย์ศึกษาฯ มากยิ่งขึ้น

๒) คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ แห่ง ได้ขยายการส่งเสริม ฝึกอบรม และขยายผลสู่ภาคการปฏิบัติในพื้นที่ของราษฎรมากยิ่งขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในเขตจังหวัดที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ แห่ง ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพิ่มรับทราบผลสำเร็จด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย รวมทั้งหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่ง อปท. สนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้น นายกรัฐมนตรีประธานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เห็นชอบให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อนำไปพิจารณาส่งเสริมการขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบตามภูมิสังคม และความต้องการของประชาชน

๕. ข้อเสนอแนะของรองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ/ประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรุงเทพฯ นายสวัสดิ์ วัฒนยากร องคมนตรี รองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. ในด้านการตลาด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ศึกษา วิจัย และขยายผล ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรได้นำไปปฏิบัติแล้ว ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จในการขยายผลไม่มากเท่าที่ควร ปัจจัยหนึ่ง สาเหตุเพราะมีปัญหาในด้านการตลาด ดังนั้นหากมีนโยบาย/แนวทาง/มาตรการการเพิ่มช่องทางการตลาด ดังเช่นการเชื่อมโยงกับบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร สินค้าเกษตร ก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาฯ ได้อีกประการหนึ่ง

๒. การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการขยายผล

นักเรียน นักศึกษา ได้เยี่ยมชมนิทรรศการประจำปีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจัดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียน นักศึกษาหลายกลุ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง หากศูนย์ศึกษาฯ มีโครงการสนับสนุนนักเรียน นักศึกษา สถาบันการศึกษา ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรม/ชมรมที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าผลงานของศูนย์ศึกษาฯ และพระราชกรณียกิจก็จะเป็นแนวทางการขยายผลที่มีศักยภาพ สามารถขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศได้ โดยสำนักงาน กปร. อาจมีสิ่งจูงใจ ดังเช่น การแข่งขันชิงรางวัลทุนการศึกษา เป็นต้น

๖. แผนยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖

สำนักงาน กปร. ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริและบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ยุทธศาสตร์หลัก โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน ๒ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

๑.๑) **ศึกษารวบรวมแนวพระราชดำริ** ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและทบทวนการดำเนินงานสนองพระราชดำริในระยะที่ผ่านมาให้ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดระบบหมวดหมู่ จัดลำดับ ความสำคัญ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ดำเนินการแก้ไข และนำไปสู่การขับเคลื่อนขยายผล โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากขึ้น

๑.๒) **การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ให้เป็นระบบครบวงจร มุ่งผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การติดตามเสด็จฯ และรับสนองพระราชดำริ การประสานการดำเนินงาน และการประสานการปฏิบัติ พิจารณาจัดทำโครงการฯ วิเคราะห์โครงการและสนับสนุนงบประมาณ การติดตามประเมินผล และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้เห็นเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงานโครงการฯ โดยนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ยึดและนำไปปฏิบัติต่อไป

๑.๓) **การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานสนองพระราชดำริ** โดยเสริมสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ มีการขยายเครือข่าย สร้างระบบการประสานร่วมวางแผนและดำเนินงาน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานสนองพระราชดำริร่วมกัน คือ ประโยชน์สุขของประชาชน

๑.๔) **การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชน** ให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ ร่วมจัดทำแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาภายหลังสิ้นสุดโครงการ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้อง โปร่งใส ของการดำเนินงานโครงการ

๒) ยุทธศาสตร์การขยายผลและเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ

๒.๑) **การจัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ** โดย

- จัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีระบบฐานข้อมูลตามแนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน มีการจัดระบบหมวดหมู่ของข้อมูล สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้สะดวกและรวดเร็ว
- จัดทำศูนย์ให้บริการ การเรียนรู้สำนักงาน กปร. ขึ้น เพื่อนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงแนวพระราชดำริ โดยจัดให้มีช่องทางให้บริการและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกสำนักงาน กปร.

๒.๒) **การค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ** โดย

- ค้นหาและพัฒนาต้นแบบความสำเร็จ โดยสร้างศูนย์ต้นแบบตามแนวพระราชดำริกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาการเรียนรู้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่น้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ประโยชน์และสาธิตแสดงไว้ให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต
- ค้นหาต้นแบบความสำเร็จในการน้อมนำแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้งานประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๒.๓) การขยายผลและสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ โดย

- มุ่งเน้นการขยายผลและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่งทั่วประเทศเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานในแต่ละภูมิภาค
- ภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาการว่างงาน สำนักงาน กปร. จะเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งการนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงานและสร้างรายได้ มาสนับสนุนและช่วยแก้ไขบรรเทาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม
- สนับสนุนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชนต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลและศูนย์ฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับภูมิสังคมในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งการนำนักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมากขึ้น
- ขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่องค์กรชุมชนและประชาชนทั่วทุกภูมิภาคโดยประสานและสนับสนุนให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสนองพระราชดำริ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง โดยมีการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงาน
- ขยายผลเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่ระดับสากล โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และสำนักงาน กปร. เป็นองค์กรกลางในการดำเนินงานและสนับสนุนในฐานะตัวแทนระดับประเทศ

๒.๔) การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โดย

- มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาและดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นให้เห็นผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- พัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา ความรวดเร็วและต่อเนื่อง ผ่านสื่อทุกประเภท มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มพูนความศรัทธา และการใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อการพัฒนาและดำรงชีวิต
- มุ่งใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จและได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้แพร่หลายสู่สาธารณะมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๓ : ๑๗-๒๘)

๗. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงที่ผ่านมา สำนักงาน กปร. ได้กำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง ใน ๔ เรื่องหลัก ดังนี้

๑) การผลิตข้าวครบวงจร โดยมุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์กลางในการผลิตข้าวแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูก การดูแลรักษา การปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บเกี่ยว การตาก (ลานตาก) การเก็บรักษา (ยุ้งฉาง) การสีข้าว(โรงสี) การแปรรูป และด้านการตลาด เป็นต้น

๒) ปุ๋ยสั่งตัด สืบเนื่องจากการที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่ง ควรมีการผลิตปุ๋ยเคมีที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพืชและดินของแต่ละพื้นที่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาฯ เป็นศูนย์กลางสาธิตการผลิตและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี โดยนำค่าวิเคราะห์ดินมาเป็นตัวกำหนดสูตรปุ๋ยเคมี ให้เหมาะสมกับพืช ดิน และสภาพแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสมอีกด้วย

๓) พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือก เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่งเป็นศูนย์กลางสาธิตการนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่

๔) การประชาสัมพันธ์ และป้ายสื่อความหมายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อเป็นแนวการประชาสัมพันธ์อำนวยความสะดวก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยให้เหมาะสมกับ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และการน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

มาตรา ๗๐ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

มาตรา ๗๗ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้ บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ : ๒๐-๒๕)

๙. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)

การจัดเตรียมแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ – ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว และสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาจะเป็นไปในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย จำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้านและวางจุดยืนในการพัฒนาระยะยาวสำนักงานฯ จึงได้มีการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งพิจารณาถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และกำหนดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไว้ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีรับวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพสังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง และแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง และคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว หลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีดังนี้

๑) พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ

๒) ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน

๓) พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม

๔) ยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวมีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙), ๒๕๕๓ : ๕๓)

๑๐. แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘

นโยบายรัฐบาล (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ นโยบายที่ ๒ เรื่องความมั่นคงแห่งรัฐ ข้อ ๒.๑ ได้กำหนดนโยบายดังนี้ “ เติบโตและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีเป้าหมายเชิงนโยบาย คือ ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความรู้ รัก สามัคคี และยึดถือแนวพระราชดำริ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง” ซึ่งมีกลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินการคือ การส่งเสริมการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขยายผลโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๑๑. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (สงขลา สตูล ยะลา นราธิวาส ปัตตานี) พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การคุ้มครองความปลอดภัย การอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ในอำนาจรัฐ และสร้างภูมิคุ้มกันแก่คนกลุ่มเสี่ยง

๑) บูรณาการแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับแผนการรักษาความปลอดภัยให้สนับสนุนกันและกัน เพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนและการสร้างความมั่นใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพงานยุติธรรมให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม รวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม โดยผ่านเครือข่ายยุติธรรมชุมชนศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓) ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงทั้งการจ่ายเงินชดเชยแก่ผู้เสียชีวิตและความเสียหายของทรัพย์สิน การรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บและการฟื้นฟูด้านจิตใจ การช่วยเหลือเด็กกำพร้า การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และเงินยืมชีพแก่เด็กก่อนวัยเรียน นักเรียน นักศึกษาที่กำลังศึกษา เป็นต้น

๔) ปรับปรุงความคิดความเชื่อกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับขบวนการก่อความไม่สงบ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพงานด้านสังคมจิตวิทยา งานมวลชนสัมพันธ์ และงานการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความมั่นคง โดยให้ความสำคัญในการตรวจสอบกำกับดูแลช่วยเหลือควบคุม และจัดระบบนิเทศจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด(ตาดีกา) สถาบันปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยจัดระบบการเรียนรู้อาษาไทยที่เข้มแข็งและจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามแนวทางสามัคคีธรรมและสันติวิธี

๕) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมโดยการ “เปิดพื้นที่” ให้แก่ภาคีต่าง ๆ ได้มีโอกาสและช่องทางในการดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และ/หรือนำเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้มีความเห็นที่แตกต่างเข้ามาร่วมสร้างสันติสุขในสังคม เช่น การสนับสนุนให้มีเวทีแสดงความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มเยาวชนสตรี ฯลฯ และการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ อาทิ กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น รวมทั้งการสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมทำงานกับภาครัฐมากขึ้น

๖) ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างจริงจัง ครบวงจร และต่อเนื่อง โดยระดมพลังการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทั้งด้านการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันกลุ่มเสี่ยง การปราบปรามทำลายโครงสร้างเครือข่ายการผลิตและการค้ายาเสพติด และอิทธิพลผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาระบบการข่าวให้มีประสิทธิภาพทันสถานการณ์การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างครบขั้นตอน ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและความมั่นคงทางอาชีพและการมีงานทำ ให้ผู้รับการบำบัดสามารถคืนสู่สังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การเสริมสร้างความมั่นคงทางอาชีพและรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อยให้พึ่งตนเองได้ มีแนวทางหลักดังนี้

๑) พัฒนาความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีแนวทางคือ

- แก้ไขปัญหาความยากจนตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้จดทะเบียนตนจนได้แก่ผู้มีปัญหาที่ดินทำกิน ๒.๔ แสนคน ปัญหาหนี้สิน ๑.๖ แสนคนและปัญหาที่อยู่อาศัย ๑.๒๕ แสนคน และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

- บูรณาการทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหาความยากจนในการจัดทำแผนงานโครงการสนับสนุนการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวนผลไม้ โดยการพัฒนาเกษตรกร การพัฒนาการประกอบอาชีพอย่างครบวงจร เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตและชุมชน และฐานทรัพยากรในพื้นที่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ส่งเสริมการประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในพื้นที่เช่น การผลิตเครื่องแต่งกายมุสลิม เป็นต้น โดยการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และการบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๒) สนับสนุนกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านการจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครื่องมือการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จให้ครบทุกชุมชน

๓) พื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอาชีพและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะทรัพยากรประมงชายฝั่งในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล ทรัพยากรดิน ได้แก่ ดินพรุ ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และสงขลา ตลอดจนการจัดการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร ในเขตป่าบริเวณอุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด-สุไหงปาดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ ๓ : การพัฒนาคุณภาพคนเพื่อสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพชีวิต มีแนวทางหลักดังนี้

๑) ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบทุกระดับอย่างจริงจัง เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาจังหวัดภาคใต้ชายแดน โดย

- จัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับวิถีชีวิตอัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การปรับกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ

- ขยายโอกาสการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติทั้งหลักสูตรทั่วไปของสถาบัน การศึกษาในจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคใต้ และหลักสูตรอิสลามศึกษาใน ๓ จังหวัดภาคใต้ชายแดนเพื่อขยายโอกาสการศึกษาในพื้นที่และรองรับนักศึกษาจากภายนอกทั้งในและต่างประเทศ

๒) พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้เพียงพอ มีคุณภาพได้มาตรฐาน และประชาชนเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง

- เพื่อบุคลากรทางการแพทย์และปรับปรุงสถานพยาบาลทั้งโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลจังหวัด โรงพยาบาลอำเภอ และสถานีอนามัยให้มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย รวมทั้งการก่อสร้างสถานพยาบาลเพิ่มเติมในพื้นที่ขาดแคลน เช่น โรงพยาบาลอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา เป็นต้น

- พัฒนางานด้านสาธารณสุขและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

๓) พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มคน โดยเฉพาะสตรีและเยาวชนให้มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากขึ้น โดยเฉพาะใน ๓ จังหวัดภาคใต้ชายแดน

๔) ส่งเสริมการใช้ทุนสังคมโดยเฉพาะทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การนำหลักศาสนบัญญัติความเชื่อ ประเพณีท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

๕) พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ โดยรัฐสนับสนุนในการจัดหาตลาดแรงงานรองรับที่เพียงพอ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ : เสริมสร้างความเข้มแข็งฐานเศรษฐกิจของพื้นที่และการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ มีแนวทางหลักดังนี้

๑) ขยายฐานการผลิตด้านการเกษตรให้หลากหลายเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปและตลาด โดยการปรับปรุงผลิตภาพการผลิต (Productivity) การพัฒนาระบบตลาด และการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูป

๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตรอุตสาหกรรม การค้าและบริการ

๓) พัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้โครงการ IMT-GT โดยการพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจสงขลา - ปันัง - เมดาน (Economic Corridor) เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้านมากระตุ้นการพัฒนาพื้นที่จังหวัดภาคใต้ชายแดน ทั้งด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

๔) สร้างโอกาสใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ด้วยการเปิดประตูทางทะเลสู่นานาชาติ เพื่อเหนี่ยวนำการลงทุนใหม่ ๆ สู่พื้นที่

๑๒. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนราธิวาส พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

ประเด็นยุทธศาสตร์เป็นประเด็นหลักของการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้ภารกิจโดยหน้าที่ และภารกิจของวิสัยทัศน์บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้มี ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ ๑ : ส่งเสริมการผลิตภาคเกษตร นอกภาคเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องและการค้าระหว่างประเทศ

กลยุทธ์

๑.๑ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขยายฐานการผลิตและการตลาดด้านการเกษตรให้เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูป

๑.๒ พัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนให้มีศักยภาพด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น

๑.๓ การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ สินค้า และบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ ให้เอื้อต่อการส่งออกสินค้าและบริการระหว่างประเทศ

๑.๔ เร่งรัดพัฒนาพื้นที่ด่านพรมแดน ให้มีความพร้อมต่อการสินค้าและบริการ และการปรับปรุงโครงข่ายคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

๑.๕ ส่งเสริมการท่องเที่ยว และบริการในพื้นที่ครบวงจร

ยุทธศาสตร์ ๒ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์

๒.๑ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน พัฒนาและแก้ไขปัญหา ความยากจน การศึกษา สาธารณสุข และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒ การขยายผลโครงการตามแนวพระราชดำริและการประยุกต์ใช้ในพื้นที่

๒.๓ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบทอดจารีต ประเพณีศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และ ศาสนา

๒.๔ สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของเยาวชน และประชาชน และข้าราชการ

๒.๕ สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนใช้พลังงานทดแทนตามศักยภาพ ที่มีอยู่ในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ ๓ : การพัฒนาและเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่พิเศษ

กลยุทธ์

๓.๑ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเมือง หมู่บ้านให้มีส่วนร่วมและช่วยตนเองในการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนและหมู่บ้าน

๓.๒ ส่งเสริมมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมและเสริมสร้างความสมานฉันท์

๓.๓ พัฒนาประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่

๓.๔ ส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ศูนย์การเรียนศาสนาอิสลาม ที่มีสยิด ตาดีกา สถาบันปอเนาะ และโรงเรียนเอกชน

๓.๕ ส่งเสริมและพัฒนาด้านกีฬาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพในระดับความเป็นเลิศและระดับอาชีพ

๑๓. การประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๒ สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถสรุปผลการประเมินดังนี้

๑) โครงการขยายผลครบถอบทเรียนกรณีชาวบ้านที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องนั้นแล้ว โดยนำไปขยายผลต่อไป ครอบถอบทเรียนให้รอบด้าน การขยายผลควรจัดในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประสบผลสำเร็จและชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย โดยศูนย์เป็นแม่ข่ายในการขับเคลื่อนกระบวนการ

๒) ช่วงทางการขยายผลสู่ชาวบ้านควรใช้ช่องทางที่เกิดจากฐานทางด้านวัฒนธรรมเดิมของพวกเขา หมายความว่า ศูนย์ควรใช้วิธีเลือกกลุ่มที่เข้ารับการขยายผลโดยวิธีการคัดเลือกอันมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่หรือใช้อยู่ เช่น หากผู้เข้าร่วมโครงการเป็นไทยพุทธ อาจใช้วิธีการให้สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยใช้คุณสมบัติเดียวกับผู้เข้าร่วมโครงการขยายผลที่ประสบผลสำเร็จแล้วเป็นเกณฑ์ หากผู้เข้าร่วมโครงการเป็นชาวไทยมุสลิม ควรให้โต๊ะอิหม่ามพร้อมด้วยกรรมการประจำมัสยิดเป็นผู้คัดเลือก และพิจารณาบุคคลเหล่านั้นตามหลักเกณฑ์ของคุณสมบัติกลางอีกครั้ง ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติได้

๓) การดำเนินการโครงการขยายผลควรเริ่มต้นที่การศึกษา ใต้องค์ความรู้ ขยายผลสู่ชาวบ้าน บนบริบทจริงของชุมชน หมายความว่า การปรับเนื้อหากิจกรรมโครงการขยายผลโดยใช้โจทย์จากชุมชน จากนั้นศึกษาค้นหาองค์ความรู้ ทดลองอย่างเป็นระบบ เมื่อประสบผลสำเร็จแล้วจึงนำโจทย์ดังกล่าวไปสู่ชาวบ้าน

๔) ควรหาแนวทางในการแก้ปัญหาการถือครองที่ดินของกลุ่มไทยมุสลิม โดยศูนย์ควรมีพื้นที่ให้ชาวมุสลิมได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน

๕) ควรให้ความสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานระดับชุมชนให้เด่นชัด ในเรื่องอำนาจการตัดสินใจในกิจกรรมการขยายผล เนื่องจากมีสถานะเป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราวเท่านั้น

๖) ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์ ดูแลปัจจัยพื้นฐานอันเป็นทรัพยากรเพื่อการดำเนินชีวิตได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ศูนย์ควรมีบทบาทในการคุ้มครองป้องกันความเสี่ยงโทรมของทรัพยากรดิน น้ำ ป่า เพราะหากสิ่งเหล่านี้ยังคงอยู่ ความเป็นอยู่อย่างพอเพียงก็จะมีความเป็นไปได้สูง

๑๔. การประเมินสถานการณ์

๑) ภาพรวมสถานการณ์การพัฒนาประเทศและแนวโน้ม

การพัฒนาประเทศในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ยังยึดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ เสรีนิยม (ทุนนิยม) เน้นการเติบโตเชิงปริมาณ มุ่งสร้างความมั่งคั่งและรายได้เป็นหลัก ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศยังมีความอ่อนแอ ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และราคาน้ำมันที่ผันผวนและปรับตัวสูงขึ้น การผลิตต้องพึ่งพิงจากภายนอกทั้งพลังงาน เทคโนโลยีและวัตถุดิบต่าง ๆ ประกอบกับการออมมีจำกัด ต้องกู้เงินเพื่อการลงทุนผลิตภาพทุนและแรงงานมีปัญหาซึ่งภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ โครงสร้างเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น เน้นการผลิตเพื่อการส่งออกและสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศได้ก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางสภาพความยากจนของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ โดยในปี ๒๕๕๐ มีคนจนจำนวนประมาณ ๕.๔ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๘.๔๘ ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ยังมีปัญหาการกระจายรายได้โดยช่องว่างรายได้ของกลุ่มคนที่รวยที่สุดของประเทศและกลุ่มคนที่จนที่สุดของประเทศแตกต่างกันถึง ๑๒.๒ เท่า ซึ่งแม้ว่าผลการพัฒนาโดยรวมจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นในทุกระดับ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว รากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมอ่อนแอลง คนไทยและสังคมไทยมี ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะโดยมุ่งประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ของสังคมส่วนรวม สถาบันครอบครัวเกิดความแตกแยก ชุมชนอ่อนแอลง ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งด้อยโอกาสประสบความทุกข์ยากเดือนร้อนและไม่สามารถพึ่งตนเองได้

๒) สภาวะแวดล้อมการพัฒนาและแนวโน้ม

สำหรับสภาวะแวดล้อมการพัฒนาและแนวโน้ม ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนไทย และสังคมไทย ในประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต

ภาคเกษตรยังเป็นรากฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศที่จะเชื่อมโยงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ แต่ภาวการณ์ผลิตทางการเกษตรต้องเผชิญกับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาพลังงานและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย และภัยแล้ง รวมทั้งเนื้อที่ชลประทานของประเทศที่ขยายตัวได้ไม่มากนักประมาณร้อยละ ๑.๔๗ ต่อปี ส่งผลให้ภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยได้เพียงร้อยละ ๒.๘๒ ต่อปี ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดย

ปริมาณการผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นมีปัจจัยมาจากประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรมากกว่าการขยายพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เพาะปลูกข้าว และพืชอาหารมีแนวโน้มคงที่และลดลง และปรับเปลี่ยนแบ่งพื้นที่ไปเพาะปลูกพืชพลังงานแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน ทำให้ราคาสินค้าเกษตรปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่วิกฤตอาหาร และวิกฤตพลังงานต่อไปได้

๒. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม

โครงสร้างของสังคมไทยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบเครือข่ายคมนาคม เทคโนโลยี การสื่อสารสารสนเทศ การจัดระบบบริการสังคม และการโอนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปโดยมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดปฏิสัมพันธ์เอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระดับครอบครัวและชุมชน โครงสร้างครอบครัวมีขนาดเล็กลงแต่มีแนวโน้มอ่อนแอ ชุมชนจะมีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มธุรกิจ กลุ่มกิจกรรม ฯลฯ แต่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมอาจถูกกลืนหายไป นอกจากนี้สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น โดยจำนวนประชากรวัยสูงอายุ (๖๐ ปีขึ้นไป) มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการแก้ไข และหลายเรื่องอยู่ในสถานการณ์ที่แย่ลงกว่าเดิม ทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่างถูกใช้ไปถึงระดับที่เสื่อมโทรมโดยถาวร ในขณะที่ยังมีประชาชนและเกษตรกรจำนวนมากยังต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการเป็นแหล่งน้ำสะอาด แหล่งอาหาร และยารักษาโรค เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต สำหรับภาวะวิกฤตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- **ภาวะวิกฤตทรัพยากรน้ำ** ปัจจุบันน้ำต้นทุนที่มีอยู่สามารถสนองความต้องการใช้น้ำได้ประมาณสองในสามของความต้องการรวมของประเทศในปี ๒๕๕๑ (๗๓,๗๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี) โดยความต้องการน้ำการเกษตรมากที่สุดร้อยละ ๗๖ และการอุปโภคบริโภคร้อยละ ๔ ซึ่งความต้องการน้ำดังกล่าวปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ที่สามารถควบคุมได้ตามแหล่งน้ำต่างๆ สามารถสนองความต้องการได้ประมาณร้อยละ ๗๑ ของความต้องการใช้น้ำโดยรวม ดังนั้น สภาพปัญหาการขาดแคลนน้ำในอดีตมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการน้ำที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและด้วยข้อจำกัดต่างๆ ในการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำ ดังนั้น สภาวะขาดแคลนน้ำจะรุนแรงขึ้นอย่างมากจนถึงขั้นวิกฤต

- **ภาวะวิกฤตทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศ** การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและภาคการผลิตทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ชุมชน ศูนย์กลางเศรษฐกิจ โดยมีความจำเป็นในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณูปโภค ทำให้พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายมากขึ้น ปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าจริงเพียง ๑๐๔.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๒.๖ ของพื้นที่ทั่วประเทศ และคาดว่าอาจสูญเสียพื้นที่ป่าอีกประมาณ ๑๐ ล้านไร่ใน ๒๐ ปีข้างหน้า ซึ่งการลดลงของพื้นที่ป่าเป็นการลดลงของถิ่นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต

- **ภาวะโลกร้อน** ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมามนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้บรรยากาศของโลกเปลี่ยนแปลงโดยมีก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเฉลี่ย ๐.๒ องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ธารน้ำแข็งและหิมะละลาย ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นประมาณ ๐.๐๙ - ๐.๘๘ เมตร พื้นที่ผิวโลกซึ่งร้อยละ ๗๐ เป็นพื้นที่ที่ผิวน้ำจะดูดซึ่มก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้น้ำทะเลเป็นกรดมากขึ้น และทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้น ๑.๕ - ๕.๑ องศาเซลเซียส และมีโอกาสสูง

มากกว่า ๕ องศา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของประเทศไทย โดยเกิดภัยพิบัติอุทกภัย วาตภัยอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ สภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเลถูกกัดเซาะรุนแรงมากขึ้น ทรัพยากรประมงและพื้นที่การเกษตรบริเวณชายฝั่งและปากแม่น้ำสูญเสียและเปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และก่อให้เกิดความทุกข์ยากเดือดร้อนแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

๓) การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

ดำเนินการวิเคราะห์สถานการณ์โดยระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ คณะกรรมการ คณะทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ ดังนี้

๓.๑) ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงาน

จุดแข็ง

๑. กรอบการดำเนินงาน (แนวพระราชดำริ) เป็นหน่วยงานที่มีภาพลักษณ์ที่ดี โดยมีแนว พระราชดำริเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน

๒. โครงสร้างองค์กร เป็นองค์กรแบบบูรณาการมีการดำเนินงานร่วมกันหลายหน่วยงานร่วม แก้ไขปัญหาเดียวกันในลักษณะการประสานงานกันระหว่างหน่วยงาน

๓. การบริหารจัดการองค์กร

๓.๑ การนำองค์กร มีแผนยุทธศาสตร์และคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีเป็น เครื่องมือและกรอบในการปฏิบัติราชการ

๓.๒ แนวทางการดำเนินงาน มีกฎ ระเบียบ กำหนดพันธกิจและหน้าที่รับผิดชอบ ระบุ รายละเอียดการปฏิบัติงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ไว้อย่างชัดเจน

๓.๓ ระบบบริหารงานบุคคล บุคลากรมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี มี จิตมุ่งให้บริการ ไม่มีการทุจริต

๓.๔ งบประมาณ มีงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมคล่องตัว

๔. การจัดการความรู้ เป็นแหล่งข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชดำริที่สมบูรณ์ มีทักษะสูงใน การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๕. เทคโนโลยีสารสนเทศ มีเครื่องมือและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เพียงพอต่อ การปฏิบัติงาน และมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

๖. การประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายขององค์กร มีความสัมพันธ์และเครือข่ายที่ สนับสนุนงานประชาสัมพันธ์หลายสื่อ โดยสื่อให้ความสำคัญกับงานประชาสัมพันธ์ของโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริในเกณฑ์สูง

จุดอ่อน

๑. โครงสร้างองค์กร เป็นการดำเนินการร่วมจากหลายๆ หน่วยงาน การปฏิบัติงานบางส่วน ต้องผ่านขั้นตอนหลายระดับ ทำให้งานบางอย่างล่าช้า

๒. การบริหารจัดการองค์กร

๒.๑ การนำองค์กร บุคลากรบางส่วนขาดความสนใจและให้ความสำคัญกับการใช้แผนเป็นเครื่องมือและกลไกในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ทิศทาง การดำเนินงานเปลี่ยนแปลงบ่อย เกิดความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน

๒.๒ แนวทางการดำเนินงาน การปฏิบัติงานยังมีลักษณะเป็นงานประจำ (เชิงรับ) บางส่วนยังมีจุดอ่อนในการประสานงานในระหว่างหน่วยงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างเป็นระบบยังไม่ชัดเจนพอ และไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติงาน และนำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร

๒.๓ ระบบบริหารงานบุคคล ยังขาดบุคลากรบางลักษณะงาน อัตรากำลังส่วนหนึ่งมีปัญหา ด้านขวัญกำลังใจจากหน่วยงานต้นสังกัด

๒.๔ งบประมาณ บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่จะต้องผลิตผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานที่ชัดเจน

๓. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่นยังไม่เพียงพอ การประสานการใช้ข้อมูลภายในองค์กรมีน้อยและยังไม่มีประสิทธิภาพพอ ขาดการติดตามการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง

๔. เทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรยังใช้ไม่เต็มศักยภาพ

๕. การประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายขององค์กร ภาพลักษณ์ของสำนักงาน ยังไม่เป็นที่รู้จักกว้างขวาง การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ขององค์กร ยังขาดการประเมินผลอย่างเป็นระบบ บุคลากรยังขาดความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อนำไปสู่การประชาสัมพันธ์เชิงรุก

๓.๒) ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงาน

โอกาส

๑. ความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะของประชาชน ทำให้การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชนและภาคประชาชน

๒. ความเชื่อมั่นเชื่อถือต่อองค์กร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับ และได้รับความเชื่อถือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในเกณฑ์สูง โดยเป็นหน่วยงานสนองพระราชดำริที่สามารถบูรณาการเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

๓. การบริหารราชการภาครัฐแนวใหม่ แนวทางการบริหารราชการภาครัฐแนวใหม่เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ เอื้อต่อการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติราชการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ โดยมีการปรับโครงสร้างและอัตรากำลังให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้ทันต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ส่งผลให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้มากขึ้น

๔. วิฤตเศรษฐกิจ วิฤตการณ์เศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์เศรษฐกิจในประเทศโดยรวมทั้งในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ก่อให้เกิดปัญหาการส่งออกและการเลิกจ้างแรงงาน ซึ่งมีแนวโน้มความรุนแรงขึ้น ประชาชนประสบความทุกข์ยากเดือนร้อน จึงเป็นโอกาสในการนำ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่เข้าไปช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความทุกข์ยากเดือนร้อนเป็นการเฉพาะหน้าได้

๕. เศรษฐกิจพอเพียง วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศในปัจจุบันเป็นโอกาสที่จะนำแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ขยายผล เพื่อเป็นทางออกในการลดปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีและช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้ สามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลยั่งยืนได้

๖. มีพื้นที่พรุสมบูรณ์ตามธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ สามารถบริหารจัดการให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสามารถเป็นต้นแบบในงานขยายผลได้

อุปสรรค/ภัยคุกคาม

๑. ปัญหาการบูรณาการการทำงาน ปัจจุบันการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ความสำคัญกับผลลัพธ์และประโยชน์ของโครงการฯ มากขึ้น จำเป็นต้องมีการบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยเข้าด้วยกัน แต่หน่วยงานต่าง ๆ ยังมุ่งดำเนินงานตามหน้าที่ของตนเป็นหลัก ขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมในการดำเนินงาน (Common Goal) ทำให้โครงการฯ ไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่าที่ควร

๒. ความซ้ำซ้อนในภารกิจการทำงาน ปัจจุบันหน่วยงานที่ดำเนินงานสนองพระราชดำริมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีความหลากหลาย ทำให้การปฏิบัติงานมีความซ้ำซ้อนและคล้ายกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ส่งผลให้เกิดความสับสนและสิ้นเปลืองทรัพยากรในการดำเนินงาน

๓. แนวพระราชดำริและคำรับรองการปฏิบัติราชการ การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ ขึ้นอยู่กับแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้เป็นหลัก ในขณะที่ระบบการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีมีการเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายตามภารกิจของหน่วยงาน ทำให้การปฏิบัติงานมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น

๔. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันโครงสร้างสังคมไทยได้เปลี่ยนจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมือง ส่งผลให้วัฒนธรรมและค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่มีประชาชนส่วนหนึ่งปรับตัวไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการทำงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งในด้านส่งเสริมและขยายผลการดำเนินงาน โดยกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มอาจจะไม่เห็นด้วยหรือเสียผลประโยชน์ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งต้องการความช่วยเหลือโดยเร็ว

๕. การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมปัจจุบันเป็นยุคสังคมข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ศักยภาพและขีดความสามารถของหน่วยงานร่วมดำเนินการมีข้อจำกัด ทั้งในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือและบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การเชื่อมโยงข่าวสารไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๖. การยอมรับในระดับสากล แม้ว่าในปัจจุบันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะได้รับความสนใจและยอมรับจากประเทศต่าง ๆ มากขึ้นในสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่มีปัญหา แต่ด้วยข้อจำกัดทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจและตัวอย่างความสำเร็จที่จะประยุกต์ใช้ในระดับสากล ทำให้การเผยแพร่ขยายผลยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควร

๗. สภาพความไม่สงบในพื้นที่ มีปัญหาการก่อการร้าย ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวมของพื้นที่ รวมถึงการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

๘. วิกฤตเศรษฐกิจโลก ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์เศรษฐกิจในประเทศทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และภาคบริการ ก่อให้เกิดการเลิกจ้างแรงงาน และอัตราค่าจ้างแรงงานประเทศเพื่อนบ้านสูงกว่า

๑๕. พื้นที่เป้าหมาย

๑. พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๑,๗๔๐ ไร่

- ๑.๑ พื้นที่แปลงศึกษา ทดลอง วิจัย ในพื้นที่พรุ จำนวน ๓๐๘ ไร่
- ๑.๒ พื้นที่แปลงสาธิตบนที่ดอนและอาคารต่าง ๆ จำนวน ๒๐๒ ไร่
- ๑.๓ พื้นที่สวนยางเขาสำนัก จำนวน ๒๐๐ ไร่
- ๑.๔ พื้นที่อ่างเก็บน้ำใกล้บ้าน จำนวน ๑,๐๓๐ ไร่

๒. หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ๑๓ หมู่บ้าน พื้นที่ ๒๘,๗๙๕ ไร่ ประกอบด้วย

- ๒.๑ บ้านยาบี หมู่ที่ ๑ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๒ บ้านบางมะนาว หมู่ที่ ๑ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๓ บ้านค่าย หมู่ที่ ๒ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๔ บ้านเปล หมู่ที่ ๓ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๕ บ้านเขาตันหยง หมู่ที่ ๔ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๖ บ้านใหม่ หมู่ที่ ๕ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๗ บ้านพิกุลทอง หมู่ที่ ๖ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๘ บ้านโคกสยา หมู่ที่ ๘ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๙ บ้านโพธิ์ทอง หมู่ที่ ๙ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๑๐ บ้านคีรี หมู่ที่ ๑๐ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๑๑ บ้านลาฆอปาละ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๑๒ บ้านบุกิตอ่าวมะนาว หมู่ที่ ๑๒ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ๒.๑๓ บ้านสะปอม หมู่ที่ ๑๓ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

๓. ศูนย์สาขา 4 แห่ง ประกอบด้วย

๓.๑ ศูนย์สาขาที่ ๑ โครงการสวนยางเขาตันหยง ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานพระตำหนักทักษิณราช นิเวศน์ หมู่ที่ ๔ บ้านเขาตันหยง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๑๕.๘ ไร่

๓.๒ ศูนย์สาขาที่ ๒ โครงการพัฒนาหมู่บ้านปีแถมุดอ ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑๐ ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๑๓๕ ไร่

๓.๓ ศูนย์สาขาที่ ๓ โครงการหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ ตั้งอยู่ที่หมู่ ๔ บ้านโคกไทร ตำบลโฆษิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๑,๕๐๐ ไร่

๓.๔ ศูนย์สาขาที่ ๔ โครงการพัฒนาหมู่บ้านโคกอธิฐ-โคกใน บ้านยูโย ตั้งอยู่บริเวณบ้านโคกไผ่ (โคกอธิฐ-โคกใน) หมู่ที่ ๒ ตำบลพร่อน บ้านบางขุนทอง หมู่ที่ ๑ บ้านโคกสูง หมู่ที่ ๓ บ้านโคกชุมบก หมู่ที่ ๕ บ้านยูโย หมู่ที่ ๖ ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๓๐,๐๖๕ ไร่

๔. พื้นที่พรุ จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๒๖๑,๘๖๐ ไร่ แบ่งเป็น

๔.๑ เขตสงวน เนื้อที่ ๕๖,๙๐๗ ไร่

๔.๒ เขตอนุรักษ์ เนื้อที่ ๑๐๙,๙๓๘ ไร่

๔.๓ เขตพัฒนา เนื้อที่ ๙๕,๐๑๕ ไร่

๕. พื้นที่อื่น ๆ (พื้นที่ซึ่งมีพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เข้าไปดำเนินการ)

๕.๑ โครงการฟื้นฟูและพัฒนากษัตริย์ในเขตลุ่มน้ำบางนรา อำเภอตากใบ อำเภอเมือง และอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๕,๙๖๙ ไร่

๕.๒ โครงการพัฒนาพื้นที่พรุแฉะ อำเภอบะนาระ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เนื้อที่ ๑,๐๐๐ ไร่

๕.๓ โครงการพัฒนาพื้นที่บ้านปลักปลา อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๔๑๑.๐๕ ไร่

๕.๔ โครงการพัฒนาพื้นที่บ้านโคกสะอาด ตำบลสุไหงปาดิ อำเภอสุไหงปาดิ จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่ ๔๖๕ ไร่

๕.๕ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จำนวน ๗ ฟาร์ม

๕.๖ โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ จำนวน ๑๗ ศูนย์

๕.๗ โครงการปรับปรุงภาวะโภชนาการของเด็กอายุ ๐-๗๒ เดือน จังหวัดนราธิวาส

๕.๘ โครงการพัฒนาโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามตามพระราชดำริ ๖ โรงเรียน

๕.๙ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตามแนวพระราชดำริ ๒๘ โรงเรียน